

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
КАФЕДРА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ»

Студента 2 курсу магістратури заочної форми
навчання спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування» освітньо-
професійної програми «Місцеве
самоврядування»

Гончаренко Євген Євгенович

Науковий керівник

д. держ. упр., доцент кафедри регіональної
політики Дяченко Світлана Анатоліївна

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній роботі немає
запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

Студент Гончаренко Євген Євгенович
(підпис)

Робота допущена до захисту в екзаменаційній комісії рішенням кафедри
регіональної політики від 07.12.2023 № 18

Завідувачка кафедри регіональної політики, доктор наук з державного
управління, професор Колтун Вікторія Семенівна Колтун Вікторія Семенівна

(підпис)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕГІОНАЛЬНІЙ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ	6
1.1. Регіональна інвестиційна політика, її сутність та механізми.....	6
1.2. Зміст процесів публічно-приватного партнерств.....	15
1.3. Зарубіжний досвід реалізації механізму публічно-приватного партнерства на регіональному рівні.....	20
РОЗДІЛ 2. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	31
2.1. Динаміка та тенденції розвитку співпраці регіональної влади та бізнесу в Україні.....	31
2.2. Організаційно-правові засади державно-приватного партнерства в Україні	39
2.3. Механізми реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні: контекст розвитку державно-приватного партнерства.....	46
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	51
3.1. Імплементация провідного зарубіжного досвіду застосування дієвих інструментів публічно-приватного партнерства в Україні.....	51
3.2. Удосконалення розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах воєнної економіки.....	56
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. Пошук нових шляхів формування ефективної системи державного управління розвитком національної економіки, зумовлений сучасними завданнями забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, економічної безпеки та стабільності України під час війни. Це передбачає реформування існуючої моделі, яка характеризується низькою привабливістю для іноземних інвестиції в країну через ризики та небезпеку військових дій. Певним вирішенням питання могла б стати активна регіоналізація економічних підсистем. Успішне продовження партнерського діалогу між державою/регіональними органами влади та приватними структурами залежить від створення необхідного інституційного середовища, ефективних правових, адміністративних та економічних механізмів, чіткого розподілу ризиків та участі експертів. Якщо, такий підхід буде забезпечений, потенційні інвестори, не дивлячись на ризики та застороги, будуть поступово повертатися до України.

Зміна підходів та переосмислення змісту публічно-приватного партнерства як механізм реалізації регіональної інвестиційної політики в сучасних умовах України потребує теоретичного та методологічного вивчення сутності й особливостей цього явища, вдосконалення існуючого національного механізму регулювання розвитку регіонів, публічно-приватного партнерства як явища, засад економічного регулювання в регіонах. Саме цим обумовлюється актуальність нашої теми.

До українських вчених, які внесли вагомий вклад до досліджень особливостей економічного, зокрема інвестиційного розвитку регіонів належать К. Андрущенко, Л. Боровік, Б. Буркинський, О. Василик, В. Ємець, А. Єрмолаєв, О. Лайко, В. Романова, В. Савчук, М. Савлук, О. Сліпушко та інші. Питання розвитку публічно-приватного партнерства з позиції публічного управління та адміністрування вивчають: В. Андронов (як механізм становлення публічної

влади в умовах змін), Н. Виноградова, В. Дергачова, К. Кузнецова (як інституціональний інструмент інвестування), Ю. Козар (як механізм розвитку територіальних громад), В. Круглов та М. Карпа (загальні механізми розвитку державно-приватного партнерства) та інші.

Мета і завдання кваліфікаційної магістерської роботи. Метою роботи є узагальнення сучасних підходів публічного управління щодо публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні та формування рекомендацій для підвищення його ефективності.

Відповідно до мети дослідження ми поставили такі завдання:

- визначити сутність та механізми регіональної інвестиційної політики;
- проаналізувати зміст процесів публічно-приватного партнерства;
- дослідити зарубіжний досвід реалізації механізму публічно-приватного партнерства на регіональному рівні та окреслити можливі перспективи його адаптації до реалій України;
- дослідити стан реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні, а саме частку публічно-приватного партнерства, в сучасних умовах;
- запропонувати можливі шляхи удосконалення розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах війни.

Об'єкт і предмет кваліфікаційної магістерської роботи. Об'єктом дослідження є процес взаємодії органів влади, представників приватного бізнесу та суспільства на засадах публічно-приватного партнерства з метою розвитку регіональної інвестиційної політики. Предметом дослідження виступає процес здійснення публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики в умовах сучасної України.

Методи дослідження. Для дослідження такого складного і багатофакторного об'єкту як публічно-приватне партнерство ми застосовували низку загально наукових методів таких як аналіз, абстрагування, узагальнення,

індукція, дедукція, аналогія та інші. Формуючі рекомендації, виходили з таких принципів: пріоритетність, збалансованість, цілісність, моделювання та інші.

Наукова новизна одержаних результатів. Аргументовано завдяки яким інструментам публічного управління можливо розвивати публічно-приватне партнерство на регіональному рівні, а відповідно – поступово підвищувати інвестиційну привабливість регіонів та залучати інвестиції, враховуючи ризики та виклики війни.

Практичне значення одержаних результатів. Полягає в тому, що запропоновані в роботі шляхи розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах воєнної економіки можна застосувати у практичній діяльності органів державної влади місцевого та національного рівнів, а також органів місцевого самоврядування під час формування напрямів управління соціально-економічним розвитком територій в умовах війни, а також формування та реалізації програм соціально-економічного розвитку, виконання вже укладених та укладанні угод публічно-приватного партнерства.

Структура та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок, з яких 63 сторінки – основний текст. Список використаних джерел містить 102 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕГІОНАЛЬНІЙ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ

1.1. Регіональна інвестиційна політика, її сутність та механізми

Регіональна інвестиційна політика є важливою складовою державної політики, спрямованої на формування загальнонаціонального бізнес-клімату. Успішна регіональна інвестиційна політика вимагає дотримання кількох принципів, таких як формування цілісного інвестиційно-лідерського механізму, випереджальний розвиток інвестиційної інфраструктури, створення системи інвестиційного моніторингу, формування фінансової та інформаційної бази, створення спеціальних економічних зон [81]. Важливе значення для успіху регіональної інвестиційної політики має також формування бюджетів регіонального розвитку та формування нових інвестиційних інститутів. При реалізації регіональної інвестиційної політики надзвичайно важливо враховувати економічний розвиток усіх регіонів у межах великої країни. При формуванні регіональної інвестиційної політики слід аналізувати інвестиційний потенціал регіону. Держава за допомогою інструментів впливу впливає на якість інвестиційного потенціалу. Державне управління інвестиційним потенціалом передбачає сукупність форм, методів та інструментів. Відповідальність за реалізацію механізмів управління інвестиційним потенціалом несуть національні та регіональні органи влади. Метою державного управління інвестиційним потенціалом є залучення та ефективне використання інвестиційних ресурсів для сприяння соціально-економічному розвитку.

Інвестиційні ресурси використовуються для підвищення якості життя населення [77, с.16]. Таким чином, акцент у тексті зосереджено на аналізі регіональної інвестиційної політики та обговоренні її основних складових і механізмів економічного розвитку. Вітчизняними науковцями розроблено теоретичні концепції державних механізмів управління розвитком регіонального інвестиційного потенціалу. Удосконалена класифікація включає такі принципи, як:

- формування цілісного інвестиційно-лідерського механізму;
- випереджальний розвиток інвестиційної інфраструктури,
- створення спеціальних економічних зон;
- створення системного інвестиційного моніторингу;
- формування бюджету регіонального розвитку;
- формування фінансово-інформаційної бази [5, с.26].

Для чіткішого розуміння процесів розвитку інвестиційної політики, необхідно дослідити сутність низки категорій, таких як «інвестиції», «інвестиційний клімат», «інвестиційний ризик», «інвестиційний потенціал», «інвестиційна привабливість» тощо Вони які тісно пов'язані між собою і ми будемо активно застосовувати їх в роботі. Безумовно, базовою категорією є розуміння дефініцій інвестиція та регіональна політика. Законодавчо-правове трактування цих понять ми детально викладемо в Розділі 2 під час аналізу організаційно-правових засад державно-приватного партнерства в Україні. Такі науковці як З. Борисенко, Т. Віторг, Д. Вільям, Н. Внукова, Л. Гитман, Н. Герасимчук, Є.Долан, Н. Колот, Л. Лозовський та інші характеризують «інвестиції як фінансовий ресурс, який вкладається (інвестується) для отримання певного результату»[5;36].

Говорячи про регіональний аспекти інвестування, зазначимо, що регіональна інвестиційна політика стосується набору керівних принципів, стратегій та ініціатив, розроблених урядами або регіональними органами влади для залучення та сприяння інвестиціям у певній географічній зоні [77, с.14]. Суть

регіональної інвестиційної політики полягає у створенні середовища, яке сприятиме економічному зростанню, створенню робочих місць і загальному розвитку окремого регіону. Основні цілі такої політики часто включають сприяння конкурентоспроможному діловому середовищу, покращення інфраструктури та вирішення конкретних проблем або можливостей, унікальних для регіону.

Дослідники до ключових елементів та особливостей регіональної інвестиційної політики включають:

Різноманітні стимули та заходи підтримки. Держава часто пропонує різні стимули для залучення інвесторів, такі як податкові пільги, субсидії, гранти та інша фінансова допомога. Ці стимули мають на меті зменшити початкові витрати для підприємств і заохотити їх розпочати або розширити діяльність у регіоні.

Належна інфраструктура, включаючи транспорт, зв'язок, енергетику та технології, що є важливим для процвітання бізнесу. Регіональна інвестиційна політика може віддавати пріоритет розвитку інфраструктури для покращення загального бізнес-середовища.

Обов'язковою складовою для успішної регіональної інвестиційної політики є прозора та сприятлива для бізнесу нормативна база, яка має вирішальне значення для залучення інвестицій. Чіткі та передбачувані правила допомагають інвесторам зрозуміти правила ведення бізнесу в регіоні та зменшити невизначеність.

Наступна складова – це кваліфікована робоча сила. І тут важливим є співробітництво систем освіти та бізнес середовища, освітня політика в регіоні має бути зосереджена на розвитку кваліфікованої та освіченої робочої сили для задоволення потреб промисловості цієї території. Це може включати співпрацю з навчальними закладами або надання навчальних програм для розширення місцевого резерву робочої сили, або налагодження дуальних форм освіти тощо.

Розвиток кластерів. Про цей підхід в Україні говорять з 2010-х років деякі регіони спеціалізуються на певних галузях або секторах. Політика може

заохочувати розвиток галузевих кластерів, де пов'язані підприємства та служби підтримки розташовані поблизу, сприяючи співпраці та інноваціям.

Досягнення цілей сталого розвитку на регіональному рівні. Регіональна інвестиційна політика може та має містити методи сталого розвитку для залучення екологічно свідомих інвесторів та збереження природної цілісності регіону, безпеки життя. Такий підхід може включати ініціативи щодо сприяння чистій енергії, заходи щодо збереження та екологічні методи ведення бізнесу тощо.

Регіони можуть активно рекламувати себе потенційним інвесторам через цілеспрямовані рекламні кампанії, підкреслюючи свої сильні сторони, переваги та інвестиційні можливості. Таким чином маркетинг і само просування регіону стає невід'ємною складовою регіональної інвестиційної політики. І це безперечно тягне за собою постійний моніторинг ефективності тих чи інших напрямів політики, а також комплексну оцінку їх ефективності. Ефективна регіональна інвестиційна політика передбачає постійний моніторинг та оцінку для оцінки впливу впроваджених заходів. Це дозволяє розробникам політики вносити коригування та покращення на основі реальних результатів. Такі заходи ведуть до наступної складової, чим є постійна робота над попередженням ризиків та пом'якшенням негативних наслідків у разі кризи.

При розробленні та реалізації регіональної інвестиційної політики обов'язково звертають увагу на потенційні ризики та невизначеності, які можуть стримувати інвесторів. Це може передбачати створення механізмів пом'якшення політичних, економічних і фінансових ризиків.

Також обов'язковою компонентою сучасної регіональної інвестиційної політики є публічно-приватне партнерство (ППП). Іноді застосовується термін «державно-приватне партнерство», спільність та відмінність термінів ми опишемо трохи згодом. У регіональній інвестиційній політиці часто наголошується на співпраці між державним і приватним секторами. Уряди, місцеві адміністрації чи органи місцевого самоврядування, тощо можуть

співпрацювати з приватними підприємствами для спільного фінансування та реалізації проектів, які приносять користь загальному економічному розвитку регіону [складено автором на основі джерел: 5,36,50,59, 68, 77, 81].

Підсумовуючі вище викладене зазначимо, що на нашу думку зміст регіональної інвестиційної політики полягає у створенні сприятливого бізнес-клімату, який залучає та утримує інвестиції, що в кінцевому підсумку сприяє економічному розвитку та процвітанню конкретної географічної території.

Науковці Л. Боровік та Н. Танклевська вважають, що інвестиційна політика регіонального розвитку повинна чітко окреслювати напрями розвитку певної території у період врегулювання ринкових відносин, зорієнтовувати органи державної влади на вдосконалення механізмів залучення максимального обсягу інвестицій у розвиток виробництва та ефективного їх застосування в практиці. Для цього регіональній інвестиційній політиці необхідно врахувати основні закономірності та підходи сучасних досягнень теорій розвитку, а саме:

у теорії Сталого розвитку суспільства – вдосконалення механізмів економічної інтеграції, перш за все міжнародного рівня;

у неокласичній теорії розвитку – доєднання інвестиційного капіталу через лібералізацію внутрішніх ринків;

у теорії ендогенного зростання – підвищення ефективності контролюючих функцій державних органів за доцільністю використання інвестицій в країні;

у теорії залежності – детермінанти зовнішніх чинників у конкурентоспроможності певних галузей у глобальному ринковому середовищі;

у теорії стадій зростання – інвестиції у зростанні економіки відіграють ключову роль; Теорії кейнсіанської школи; Теорії класичної школи; Сучасні теорії економічного розвитку; Теорія структурних перетворень; Теорія стадій зростання; Теорія залежності; Теорія неокласичної контрреволюції; Теорія ендогенного зростання; Економічні теорії епохи камералізму та меркантилізму; Теорія сталого розвитку суспільства;

у теорії структурних перетворень – інвестування, першочергово в ті об'єкти, котрі позитивно впливатимуть на структурні зміни галузі [6, с.24-25].

Ще однією важливою категорією для дослідження є «механізми регіональної інвестиційної політики». Зазвичай під ними розуміють інструменти, заходи та стратегії, які центральні або регіональні органи влади використовують для реалізації та сприяння досягненню цілей своєї інвестиційної політики. Ці механізми призначені для залучення, утримання та сприяння інвестиціям на певній території. Ось деякі загальні механізми регіональної інвестиційної політики:

фінансові стимули: податкові пільги (центральні або регіональні органи влади можуть пропонувати податкові стимули, такі як зниження корпоративних податків, податкові канікули або інвестиційні податкові пільги, щоб залучити бізнес у регіон); субсидії та гранти (фінансова підтримка у формі субсидій або грантів може надаватися для компенсації певних витрат, що робить бізнес більш привабливим для інвестування);

розвиток інфраструктури: публічно-приватне партнерство (співпраця між урядом і приватним сектором для розвитку та вдосконалення інфраструктури, такої як транспорт, енергетика та телекомунікації), інвестиційні фонди в інфраструктуру (створення фондів, призначених для фінансування інфраструктурних проектів, які приносять користь регіону та його економічній діяльності);

регуляторна підтримка: спрощені процеси видачі дозволів (спрощення та прискорення процесів затвердження дозволів, ліцензій та інших нормативних вимог для зменшення бюрократичних перепон для бізнесу); агентства/хаби/центри сприяння інвестиціям (створення агентств або офісів, які діють як єдине місце для інвесторів, надаючи інформацію, допомогу та координуючи навігацію нормативними вимогами);

підготовка кваліфікованих працівників та підтримка їх кваліфікації на належному рівні: програми освіти та навчання (співпраця з навчальними

зкладами для розробки програм, які задовольняють конкретні потреби галузей регіону в навичках), центри розвитку робочої сили (створення центрів або програм для підвищення кваліфікації місцевої робочої сили та підвищення її привабливості для потенційних інвесторів);

розвиток кластерів: (ініціативи галузевих кластерів, заохочення формування галузевих кластерів шляхом сприяння співпраці між спорідненими підприємствами та надання допоміжних послуг тощо), інкубатори та центри інновацій (створення просторів, де стартапи та інноваційні підприємства можуть процвітати, сприяючи культурі підприємництва та інновацій), підтримка та оновлення парків інновацій, проведення галузевих та міжгалузевих форумів тощо;

маркетинг і просування: інвестиційні кампанії (активне просування регіону потенційним інвесторам за допомогою реклами, виставок і рекламних заходів), інвестиційні роуд-шоу (організація заходів або візитів для демонстрації інвестиційних можливостей і переваг регіону потенційним інвесторам) тощо, також сюди можна віднести заходи співпраці та розбудови мереж взаємодії (мережа підтримки бізнесу: сприяння налагодженню контактів і співпраці між підприємствами, галузевими асоціаціями та місцевими установами) або партнерства, наприклад, участь у партнерстві з іншими регіонами, країнами або міжнародними організаціями для залучення іноземних інвестицій та досвіду;

ініціативи сталого розвитку: зелені стимули (надання стимулів для екологічно чистих практик та інвестицій, заохочення сталого розвитку), програми відновлюваної енергії (сприяння розвитку та використанню відновлюваних джерел енергії в регіоні), популяризація та підтримка «зелених»/«чистих» компаній;

попередження та зменшення ризиків: страхування політичних ризиків (пропозиція страхових продуктів для захисту інвесторів від політичних і регулятивних ризиків), угоди про стабільність (укладання угод, які пропонують

стабільність з точки зору нормативних умов на певний період, щоб заспокоїти інвесторів);

моніторинг та оцінка: встановлення ключових показників ефективності для вимірювання успіху та впливу регіональної інвестиційної політики, проведення регулярних перевірок для оцінки ефективності запроваджених механізмів і внесення коригувань за потреби [систематизовано за джерелами: 50, 78, 81, 82, 91, 101].

Ці механізми працюють разом, щоб створити комплексну структуру, яка підтримує реалізацію регіональної інвестиційної політики та покращує загальний інвестиційний клімат у певній географічній зоні. Конкретне поєднання механізмів залежатиме від унікальних характеристик, сильних сторін і цілей розвитку регіону.

В дослідженнях інших науковців регіональна інвестиційна політика визначається як «...стратегічний план дій на інвестиційному ринку регіону»[82, с.12]; як «...сукупність заходів з регулювання та стимулювання інвестиційного процесу...»[5, с.35]; як «цілеспрямована науково обґрунтована діяльність регіональних органів влади та управління із залучення та ефективного використання інвестиційних ресурсів»[50, с.54]. Якщо об'єднати ключові характеристики, то регіональну інвестиційну політику можна визначити як систему стратегічних довгострокових цілей, ключових напрямів і заходів з метою ефективного здійснення інвестиційної діяльності задля економічного і соціального розвитку в інтересах окремих територій.

Науковиця Л. Боровік розробила модель структурно-функціональної системи здійснення регіональної інвестиційної політики у розвитку сільського господарства, яку, на наш погляд можна адаптувати до інших галузей економіки. На думку науковиці регіональна інвестиційна політика є «активною діючою системою, яка впливаючи на інвестиційні процеси, здатна рухати певну галузь економіки у напрямі поставлених політичних цілей і кінцевої стратегічної мети»[5, с.90]. Вона містить три підсистеми:

- «підсистему використання інвестиційного потенціалу галузі суб'єктами аграрного виробництва;
- підсистему організаційно-фінансових механізмів впливу на розвиток інвестиційних процесів;
- підсистему формування інвестиційного потенціалу галузі»[5, с.94].

Всі підсистеми мають функціонувати у межах нормативно-правових вимог. Підсистемою організаційно-фінансових механізмів впливу на розвиток інвестиційного процесу є управлінська структура всіх рівнів, яка формує політику реалізації поставлених державою цілей за допомогою чітких організаційно-фінансових механізмів впливу на розвиток інвестиційного процесу. . Інвестиційний процес відбувається за принципами ієрархії та взаємоузгоджених дій. Їх дії мають бути синхронізовані та спрямовані на підвищення якості життя населення у сільській місцевості та забезпечення конкурентоспроможності промисловості та національної продовольчої та екологічної безпеки.

Підсистеми, що формують промисловий інвестиційний потенціал, відіграють певну роль під впливом фінансової, кредитної, цінової, податкової, бюджетної, страхової, митної, амортизаційної, інноваційної, екологічної, соціальної та кадрової політики.

Метою підсистеми розвитку промислового інвестиційного потенціалу є ефективне використання промислового інвестиційного потенціалу, тобто довгострокове відновлення соціального еколого-економічного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності сільського господарства та підвищення рівня національної продовольчої безпеки. До його складу входять «державні та приватні підприємства, фермерські та особисті селянські господарства, виробничо-збутові кооперативи та комплексні товариства, які формують власну інвестиційну політику економічного розвитку»[5, с.96-101].

Виходячи з вищевикладеного, можна визначити зміст регіональної інвестиційної політики як систему відповідних пріоритетів, цілей і завдань у

поєднанні з механізмами, які мають забезпечити досягнення визначених цілей в межах певної території.

1.2. Зміст процесів публічно-приватного партнерства

Співпраця між державним і приватним секторами є ключовим елементом процесів сучасного соціально-економічного розвитку. Публічно-приватне партнерство (ППП) – це домовленості між державними та приватними суб'єктами, які розподіляють ризик і винагороду в реалізації політики, наданні послуг та створенні інфраструктури [80]. Як правило, державні партнери укладають конкурентні угоди з приватними організаціями на проектування, будівництво та експлуатацію об'єктів. Взагалі кажучи, PPP відображає правові характеристики ступеня та обсягу співпраці у формі угод про збирання активів власниками, джерела інвестицій, несення ризику, період співпраці тощо. Державне регулювання публічно-приватного партнерства має багато форм і методів.

Стратегія розвитку проекту PPP є одним із ключових елементів процесу і має базуватися на довгострокових договірних угодах, що суттєво модернізує традиційні підходи [80]. Приватні фінансові ініціативи є найпоширенішим типом PPP. Однак за умов довгострокового контракту участь держави в проектах PPP має бути мінімізована. Фінансування проектів PPP є важливим аспектом у розвитку концепції та практики публічно-приватного партнерства, а регулювання інвестиційних фондів схоже на структурні фонди та інвестиційні фонди, в поєднанні з проектами PPP. Новітній підхід до PPP визначає державну політику у сфері залучення приватного капіталу до надання послуг публічної інфраструктури.

Публічно-приватне партнерство (ДПП) передбачає співпрацю між суб'єктами державного сектору (урядом, регіональними органами влади) та

організаціями приватного сектору для спільного планування, фінансування, впровадження та управління проектами чи послугами, які традиційно надавалися виключно державним сектором. Зміст процесів ППП зазвичай включає кілька ключових етапів

Перший – ідентифікація та здійсненність. Він містить оцінку потреб, визначення громадської інфраструктури або послуг, які можуть отримати користь від залучення приватного сектору, техніко-економічне обґрунтування, проведення детальних досліджень для оцінки технічних, фінансових, правових та екологічних аспектів запропонованого проекту тощо.

Другий – структурування проекту та закупівлі. До цього етапу відносять визначення обсягу проекту, чітке окреслення цілей, результатів і обсягу проекту, розподіл ризиків, визначення того, як будуть розподілені ризики між державними та приватними партнерами.

Третій етап – нормативно-правове регулювання. До його складових належить створення правової та нормативної бази, що регулює партнерство, визначення прогалин централізованого врегулювання, вирішення можливих протиріч на різних рівнях (міжнародному, національному, регіональному, певного підприємства тощо); вибір приватного партнера через конкурентний і прозорий процес закупівель; переговори щодо контракту, концесійні угоди, розробка детальних угод, які визначають ролі, обов'язки та зобов'язання кожної сторони, включаючи права концесіонера експлуатувати та підтримувати інфраструктуру або надавати послуги, встановлення показників ефективності та стандартів, яким повинен відповідати приватний партнер тощо.

Четвертий етап – фінансування, будівництво (виробництво) та реалізація. Складовими четвертого етапу є визначення фінансової структури проекту, включаючи джерела фінансування, пом'якшення ризиків, розробка механізмів пом'якшення фінансових ризиків і забезпечення фінансової життєздатності проекту, досягнення фінансового закриття, коли всі фінансові угоди завершені та кошти забезпечені, етап будівництва (виробництва), нагляд за будівництвом

і реалізацією проекту відповідно до погоджених специфікацій і термінів; забезпечення якості, забезпечення відповідності інфраструктури або послуг визначеним стандартам якості, моніторинг і нагляд, впровадження механізмів для постійного моніторингу та нагляду за прогресом проекту.

П'ятий етап – експлуатація та технічне обслуговування. До цього етапу належать: передача інфраструктури або послуги приватному партнеру для експлуатації; технічне обслуговування, окреслення обов'язків щодо поточного обслуговування та підтримки проекту; моніторинг якості послуг, впровадження систем для моніторингу та забезпечення якості послуг, що надаються, моніторинг і управління продуктивністю, визначення та моніторинг для оцінки ефективності приватного партнера, вирішення суперечок, створення механізмів вирішення суперечок між державними та приватними партнерами.

Шостий етап – поновлення або повернення. Можливі варіанти поновлення можуть бути такі: визначення того, чи має приватний партнер можливість поновити угоду в кінці терміну дії контракту. Також важливим є окреслення та встановлення чітких умови повернення активів державному сектору після закінчення угоди.

Сьомий етап – оцінка та отримані уроки. Цей етап містить огляд після впровадження, оцінку загального успіху проекту ППП, включаючи фінансові, операційні та соціальні результати, визначення отриманих уроків і найкращих практик для майбутніх ППП.

Восьмий етап – комунікація та залучення зацікавлених сторін. Етап передбачає забезпечення прозорості процесу ППП шляхом передачі інформації громадськості та відповідним зацікавленим сторонам, залучення населення, залучення активу місцевих територіальних громад й інших зацікавлених сторін (стейкхолдерів) до процесу прийняття рішень. Кожне публічно-приватне партнерство є унікальним, і конкретний зміст процесів може відрізнятися залежно від характеру проекту, задіяного сектора та нормативно-правового середовища. Ефективна комунікація, управління ризиками та чітка правова база

є критично важливими компонентами для забезпечення успіху ініціатив державно-приватного партнерства [систематизовано та перекладено автором на основі джерел: 47, 49, 88, 94-98].

Хочемо звернути увагу ще на одну особливість. Терміни «державно-приватне партнерство» (ДПП) "state-private partnership" (SPP) і «публічно-приватне партнерство» (ППП) "public-private partnership" (PPP) часто використовуються як синоніми, але в їхньому значенні можуть бути нюанси залежно від контексту та конкретних правових та інституційних рамок різних регіонів. Загалом обидва терміни стосуються домовленостей про співпрацю між урядом (державним або державним сектором) і приватним сектором, але відмінності можуть полягати в масштабі, рівні участі уряду та характері проектів. Аналіз застосування термінів в україно- та англомовній літературі продемонстрував деякі ключові відмінності між державно-приватним партнерством і публічно-приватним партнерством.

Ключовим визначальним чинником є, на наш погляд, частка участі уряду як центрального органу влади вищого рівня. Державно-приватне партнерство (SPP) може означати вищий рівень участі та контролю з боку уряду країни чи штату, якщо мова йде про федерацію в партнерстві. Його можна використовувати, щоб підкреслити партнерство, ініційоване та кероване урядом держави. З іншого боку публічно-приватне партнерство це ширший термін, який охоплює партнерства на різних рівнях управління, включаючи місцевий, регіональний і національний рівні. До нього можуть залучати різні державні установи, місцеве самоврядування, окремі галузі економіки, навіть ті, де існує монополія держави на виконання певних функцій (наприклад виготовлення зброї чи виконання кримінальних покарань) і цей термін часто використовується ширше для позначення співпраці між державним і приватним секторами в цілому.

Наступним чинником, який визначає різницю в застосуванні термінів – є масштаб проектів. Публічно-приватне партнерство може бути більш

локалізованими, зосереджуючись на проектах у певному штаті чи регіоні. Масштаб може відрізнятися від адміністративно-територіальної одиниці чи регіону. Державно-приватне партнерство в цьому випадку може охоплювати проекти різного масштабу, від місцевих інфраструктурних ініціатив до проектів національного, чи навіть наднаціонального рівня. ДПП часто асоціюється з більш масштабними проектами, які вимагають значних інвестицій і залучають багато зацікавлених сторін, міжнародних партнерів, де однією зі сторін може бути держава в цілому [55, 80, 92].

Визначальним також є і характер проектів. Державно-приватне партнерство (SPP) як термін може використовуватися, коли йдеться про проекти, які становлять особливий інтерес або актуальність для певної держави, уряду штату/землі/кантону у випадку федерацій, наприклад проекти регіонального розвитку або ініціативи, адаптовані до потреб цієї відносно самостійної адміністративно-територіальної одиниці.

В своє чергу публічно-приватне партнерство може охоплювати широкий спектр проектів, включаючи розвиток інфраструктури (наприклад, лікарні, дороги, мости та комунальні послуги), соціальні проекти (наприклад, охорона здоров'я, робота з маргінальними групами, допомога бідним, попередження певної хвороби, освіта тощо), а також різні державні послуги, у яких передбачається участь приватного сектора, або можуть бути залучені як сторона міжнародні гуманітарні організації, благодійні фонди, окремі меценати тощо [98, 102].

Для застосування того чи іншого терміну важливим є і ті дефініції, які вживають в законодавстві певної країни чи регіону. Правова та нормативна база для державно-приватного партнерства (SPP) може бути специфічною для держави, яка ініціює партнерство, відображаючи політику та правила на державному рівні. Правова та нормативна база для ППП часто включає національні чи всеосяжні вказівки, які забезпечують стандартизований підхід до структурування та впровадження таких партнерств у різних регіонах країни.

Наприклад, в законодавстві України вживається термін «державно-приватне партнерство», є навіть Закон України «Про державно-приватне партнерство» [56], хоча в науковій літературі вживають обидва терміни. А для англomовних нормативних джерел міжнародного рівня більш властивий термін публічно-приватне партнерство (public-private partnership) [90-100].

Науковці вживають різні варіанти термінології. Зазвичай, застосування дефініції державно-приватне партнерство (SPP) передбачає акцент на терміні «держава», що означає зосередженість на певній провідній ролі держави як інституції в країні чи регіоні. Публічно-приватне партнерство (PPP) – це більш загальний і загально визнаний термін, який використовується в усьому світі для опису співпраці між державним і приватним секторами.

Важливо зазначити, що конкретна термінологія та використання можуть відрізнятися, і різні регіони можуть прийняти різні терміни на основі правової та інституційної бази. Основна концепція залишається незмінною: співпраця між державним і приватним секторами для реалізації проектів або послуг, які приносять користь громаді чи всьому населенню. Тому ми обираємо для себе варіант терміну «публічно-приватне партнерство» як більш широке і, на наш погляд, влучне.

1.3. Зарубіжний досвід реалізації механізму публічно-приватного партнерства на регіональному рівні

У цьому розділі ми коротко наведемо досвід деяких країн у застосуванні ППП. Слід зазначити, що форми ППП відрізняються від країни до країни та від сектора до сектора залежно від обставин, з якими вони стикаються, та політичних і адміністративних структур, які вони приймають. Також, наголосимо, що ми обрали різні країни для прикладу за ознаками швидкості

темтів економічного зростання, обсягів економіки, необхідності поновлення після кризи (включно з військовими діями) тощо.

Бангладеш. Уряд Бангладеш надав пріоритет прийняттю підходу ППП у ключових секторах інфраструктури, а також розроблено політику та рекомендації, що забезпечують права державних і приватних установ та установ щодо інвестицій, які вони, як очікується, зроблять. Комітет приватної інфраструктури (PICOM), який підпорядковується офісу прем'єр-міністра, головним чином відповідає за координацію проектів ДПП з відповідними агенціями. Міністерство фінансів Бангладеш вжило певних заходів для підтримки ініціатив ППП, і вони в основному включають:

Реформу настанов та інституційної бази. Заходи передбачають – створити окремий підрозділ ППП для формування та виконання бюджету; щороку передбачати бюджетні асигнування на реалізацію проектів ППП; запровадити податкові пільги для інвесторів ППП; збільшити публічність нових проектів ППП.

Інвесторів ДПП запрошують до створення спільних підприємств у сферах енергетики, морських портів, аеропортів, телекомунікацій, енергетики та мостів. Цим інвесторам сприяють спеціальні агентства, створені у відкритому доступі, а саме Infrastructure Development Company Ltd. та Infrastructure Investment Felicitation Centre. Їхні послуги в основному включають фінансування та послуги фінансового посередництва, формулювання проектних пропозицій, надання технічної допомоги та оцінку проектних пропозицій [96].

Наступна країна, як ми розглянемо, це Індія. Останнє десятиріччя вона демонструє величезний стрибок економічного зростання та розвиток проектів ППП, а населення цієї країни вже навіть перебільшує населення КНР. Індія обрала підхід ППП саме для соціально-інфраструктурних проектів в регіонах, де інфраструктура для населення практично відсутня.

Індія прийняла політику залучення приватного капіталу через угоди ППП, зокрема, для проектів розвитку інфраструктури на національному і

регіональному рівнях. Будучи географічно великою федеративною державою, усі провінції штатів розробили власну політику та стратегії залучення іноземних інвестицій через ППП з метою заповнення інвестиційних прогалів, що виникли внаслідок низьких заощаджень в економіці штатів. На національному рівні Уряд створив «Фонд життєздатності» (VGF) з метою забезпечення розширеного доступу до ППП у розвитку інфраструктури шляхом субсидування капітальних витрат на доступ. Таким чином, метою VGF є заповнення дефіциту фінансування, необхідного для створення економічно важливих проєктів, які є комерційно життєздатними. VGF працює з 2006 року і на сьогодні схвалено до реалізації 150 проєктів. Штат Карнатака вжив заходів для впровадження Проєкту покращення міського водопостачання за допомогою «Контракту на управління», який є однією з моделей ППП. У той час як право власності на існуючі та реконструйовані активи зберігається за відповідним міським місцевим органом, відповідальність за управління було передано приватній компанії терміном на три роки. На приватного оператора було покладено обов'язки щодо підключення до послуг, постачання очищеної води, забезпечення зменшення втрат у розподілі та збору доходів через рахунки за воду. Згідно з комерційною угодою, приватний оператор має право на отримання винагороди (60% від постійної складової та 40% від змінної) на основі виконання цільових показників. Крім того, передбачені додаткові суми для досягнення планових показників понад встановлений рівень. У разі порушення умов, викладених у договорі, договір підлягає розірванню [94].

Сполучені Штати Америки мають чи не саму розвинуту практику застосування проєктів ППП в світі. Високорозвинені країни, такі як США, використовують підхід ППП навіть в управлінні установами, що надають послуги в секторі соціальної інфраструктури, а саме лікарнями, школами та університетами тощо. Наприклад, управління державною лікарнею здійснюється за методом найменшого контракту за ДПП, у штаті Колумбійського. Право власності на активи лікарні належить штату Оклахома і Колумбія, а Columbia

Health Care Corporation виступає приватним партнером або оператором лікарні. На платній основі лікарня управляється приватним партнером, а уряд штату отримав передоплату (40 мільйонів доларів США) за умови сплати річної орендної плати в розмірі 9 мільйонів доларів США. Основною метою проекту є підвищення ефективності діяльності, без передачі прав власності. Приватний оператор може управляти лікарнею протягом 50 років на умовах оренди за умови відсутності порушень договору [93].

Південно-Африканська Республіка є країною, яка сформулювала надійну політичну основу для залучення інвесторів ППП для здійснення інвестицій в інфраструктурні проекти. Початок інтегрованої національної стратегії ППП було покладено в 1997 році зі створенням міжвідомчої робочої групи для розробки політики та реформ для сприяння ППП. Завдяки створенню у 1998 році підрозділу муніципальних інвестицій у інфраструктуру муніципалітетам було надано можливість отримати технічну та грантову допомогу для просування ППП. Одним із важливих концесійних проектів ППП у ПАР була дорога, що сполучала ПАР та Мозамбік, загальні інвестиції в яку становили близько 426 мільйонів доларів США. Це був новий досвід для підходу ППП, оскільки це був складний транскордонний проект. Уряд ПАР зміг реалізувати кілька проектів платних доріг за підходом ППП, і вони функціонують без збоїв завдяки добре налагодженій правовій і стратегічній базі в поєднанні зі створенням відділу ППП у Міністерстві фінансів. Іншим помітним фактором історії успіху є політична підтримка та персонал з висококваліфікованими технічними кадрами [96].

Досвід Шрі-Ланки в ППП є досить цікавим для України, оскільки допоміг швидко поновити окремі регіони країни (перш за все туристично-привабливі та портові зони), після низки державних переворотів та війни.

В Середньостроковій програмі політики розвитку (2011 – 2016) уряду Шрі-Ланки, приватизація державного бізнесу не розглядається як єдина стратегія економічної реформи. Тим не менше, підвищуючи рівень управління та технологічності державних підприємств, уряд приділяв увагу застосуванню

альтернативних стратегій для залучення приватного сектора. У цьому контексті уряд звертав увагу на те, що приватний сектор несе соціальну відповідальність на додаток до отримання прибутку, і тому приватний сектор має бути залучений до реалізації державних підприємств і проектів. Як описано далі в наведеній вище Програмі політиці, залежно від казначейства фінансування державних підприємств має бути нижчим за мінімальний рівень, а їхню капітальну базу слід зміцнювати за допомогою різних методів інвестування.

Програма політики наголошує на ППП як на успішному альтернативному методі фінансування. На національному рівні стратегічний план, прийнятий для вдосконалення інфраструктури, досяг значного прогресу в підході ППП. Наприклад, у проекті покращення Південної гавані Коломбо уряд взяв на себе роботу, включаючи будівництво гальмівної води (з іноземним фінансуванням), тоді як приватному сектору було дозволено виконувати такі роботи, як будівництво терміналу. Також уряд ініціював будівництво другої вугільної електростанції в Трінкомалі із залученням державного сектору до передачі та терміналу для імпорту вугілля. Очікується залучення приватних інвестицій для виробництва електроенергії. Серед майбутніх проектів, де передбачається широке використання інвестиційного підходу ППП, головне значення мають сфери транспорту, авіації, молока та молочного скотарства, туризму та питного водопостачання.

Однак у контексті Шрі-Ланки існує загальне переконання, особливо на регіональному рівні, що майже всі проекти, які є фінансово здійсненими чи ні, мають реалізовуватися за рахунок державного фінансування. Основною причиною цього є те, що після здобуття незалежності всі послідовні уряди впроваджували концепцію «держави добробуту», незалежно від їхніх різних політичних ідеологій. Незважаючи на те, що країна отримала багато економічних і соціальних переваг в рамках концепції «держави загального добробуту», загальновизнаним фактом є те, що вона створила багато несприятливих умов для розвитку країни як держави із середнім рівнем доходу. Головним фактором, який

слід враховувати, є те, що значна кількість державних коштів, які були б використані на розвиток інфраструктури, була витрачена на соціальний капітал, а не на вибрані цільові групи. Це призвело до уповільнення щорічних темпів зростання країни на порівняно нижчому рівні після здобуття незалежності. У цій ситуації чітко проявляється необхідність збільшення приватних інвестицій за допомогою альтернативних стратегій. Якщо дивитися на країни Південної Азії, такі як Малайзія та Таїланд, які перейшли до найшвидшого розвитку, то приватні інвестиції та інвестиції ППП в тих країнах надзвичайно зросли. Основною причиною є те, що відповідні уряди створили необхідні сприятливі умови для цього.

Хоча Шрі-Ланка не дотримується жорсткої політики приватизації, як ці країни, важливо створити сприятливе середовище для інвесторів, особливо на субнаціональному рівні. Нижче наведено деякі дії, які можна вжити для стимулювання та розвитку проектів ППП:

Внесення змін до нормативно-правових актів, що дозволить заохотити приватні інвестиції. Зокрема, закони, пов'язані з установами на національному та провінційному рівнях, потребують змін, враховуючи сучасні потреби;

Проведення інформаційних програм для політичного керівництва та посадовців (особливо провінційних та місцевих). Варто привернути їхню увагу до альтернативних методів інвестування та нових планів і програм, що здійснюються іноземними державами;

Ставлення в суспільстві, що приватний сектор завжди прагне отримати прибуток (мотив отримання прибутку), в той час як вони безвідповідально ставляться до соціальної відповідальності. Це потрібно усунути та створити дебати, щоб показати його позитивний внесок;

Проведення інформаційних програм серед бізнес-спільноти щодо внеску приватного сектору в поточному контексті;

Інтегрований підхід має бути прийнятий на рівні провінцій з метою створення широких дебатів між державним сектором і приватним сектором. Провідну роль у цьому має взяти на себе політичне керівництво;

Проведення інформаційних програм для широкої громадськості щодо ринку капіталу та його функцій. У зв'язку з цим необхідно приділити належну увагу фондовому ринку, ролі пайових трастів і брокерських компаній, випуску боргових зобов'язань і спільних підприємств. З цією метою можна широко використовувати аудіовізуальні медіа та конференції [відібрано та перекладено автором з джерела 93].

Нині в міжнародних підходах вважається, що процедури, які мають бути прийняті на регіональному рівні для сприяння ППП є наступні. У таких країнах, як Індія, де існує федеральна система, провінціям надано багато повноважень і вони мають власну автономію у прийнятті інвестиційних рішень. Тим не менш, Шрі-Ланка функціонує як унітарна держава з системою провінційних рад з обмеженими повноваженнями делегації. Але навіть за цієї системи існують можливості для укладення ППП, і їх можна використовувати як інструмент вирішення проблеми нестачі фінансування. Застосовуючи підхід ППП у проектах на регіональному рівні, немає необхідності укладати мегамасштабні угоди, як це вимагається для спеціальних проектів на національному рівні. Оскільки проекти, які планується реалізувати на регіональному рівні, мають середній або малий масштаб, інвесторів слід обирати відповідно. Однак, укладаючи угоди з приватним сектором, важливо підтримувати прозорість і дотримуватись прийнятих процедур закупівель. Необхідно забезпечити участь торгово-промислових палат провінційного/регіонального рівня, провінційних/регіональних комерційних банків і банків розвитку та приватних компаній. Незважаючи на те, що кошти центрального уряду мають використовуватися для основних державних послуг, участь приватного сектору можна отримати для проектів, які можуть здійснюватися на комерційній основі.

Приватний сектор, окрім фінансового внеску, може брати участь у проектній діяльності, реалізації та управлінні проектом. Обидві сторони повинні однаково погодитися розподілити фактор ризику, якщо такий є, а також обидві сторони повинні належним чином дотримуватися основних принципів, таких як соціальна відповідальність, мінімізація витрат, належне управління, що підвищує працездатність, ефективне надання послуг тощо. У цьому типі інтегрованих інвестиційних програм внесок провінційних/місцевих рад у створення активів має бути обмеженим, і доречніше покласти відповідальність за управління підприємством на приватний сектор у прибутковий спосіб. Існує положення про отримання внеску від неурядових або громадських організацій у разі потреби. На додаток до цього процесу, відповідальність за експлуатацію та управління активом, створеним за рахунок державного фонду, може бути покладена на приватного інвестора. Однак головний принцип полягає в тому, що уряд або провінційний/регіональний орган не повинні безпосередньо залучати або втручатися в такі підприємства. Основна причина полягає в тому, що в державних установах мінімальні можливості та знання в веденні комерційних підприємств, і не можна очікувати від державних службовців такої послуги. Але відповідальність за регулювання завдань, покладених на приватний сектор, лежить на державних установах, включаючи провінційні ради. Незважаючи на те, що гроші інвестуються за рахунок державних фондів або приватних фондів, уряд несе відповідальність щодо підтримки необхідних стандартів обслуговування та справедливої ціни на послугу. Таким чином, інвестиції, які мають бути здійснені за підходом ППП на провінційному рівні, можуть здійснюватися за наступними чотирма методами [відібрано та перекладено автором з джерел 93, 96].

Еволюція сучасної економіки передбачає різні моделі розвитку бізнесу. Державні сектори почали використовувати наявні в приватному секторі ресурси за допомогою найефективнішого засобу – публічно-приватного партнерства.. Однією з головних переваг моделі є зменшення фінансового тиску на державу, а

загальний термін виконання часто скорочується. Але окрім прикладів окремих держав чи навіть міждержавних об'єднань в контексті розвитку ППП є досвід розвитку не за територіальною ознакою, а за ознакою галузі/сфери функціонування.

Фейс-ліфтінг парк. У 2010 році Національний меморіал розширення Джефферсона, більш відомий як Gateway Arch, мав на меті відродити свою туристичну кількість, що зменшується, завдяки унікальному державно-приватному партнерству, в рамках якого Gateway Arch Park Foundation (у той час CityArchRiver Foundation) залучив 250 мільйонів доларів фінансування у приватному порядку, а компанія Great Rivers Greenway контролювала публічно схвалений податок з продажів у Сент-Луїсі та окрузі Сент-Луїс, який залучив додаткові 86 мільйонів доларів для проекту. Це найбільше державно-приватне партнерство в історії Служби національних парків США, яке було завершено у 2018 році. Результатом проекту стало збільшення відвідуваності пам'ятника на 30%. Це також яскравий приклад того, як реалізувати публічно-приватне партнерство для реалізації великого проекту [102].

Транспорт. У 2006 році Cintra Concesiones de Infraestructuras de Transporte і Macquarie Infrastructure Partners уклали угоду про експлуатацію 157 миль шосе в Індіані. Компанія сплатила одноразову комісію в розмірі 3,8 мільярда доларів США за 75-річну оренду для експлуатації платної дороги, а взамін отримала дохід від плати за проїзд. Оцінка показує, що це заощадить штату Індіана 100 мільйонів доларів США на роботу протягом того ж періоду часу, але проект не приніс очікуваної фінансової прибутковості компанії. Цей приклад задав тон інвесторам, які не проявили обережності в торгах на контрактні папери і тепер не отримують доходів. У NMBL ми дивимось на ці приклади державно-приватного партнерства, які не відповідають цільовості, як доказ того, чому для партнерів важливо узгодити своє бачення та використовувати бізнес-план [96].

Інноваційні технології. Продукти інформаційних технологій, як-от високошвидкісний бездротовий Інтернет або комп'ютери, в останні десятиліття

впроваджувалися через приватні організації. У наш час ці форми інфраструктури є важливими, і з кожним роком потрібно все більше і більше доступу до бездротового високошвидкісного Інтернету. У 2012 році міська влада Сіетла оголосила про угоду з компанією Gigabit Squared щодо забезпечення високошвидкісного оптоволоконного кабелю для всіх місцевих жителів. Ці нові можливості для державно-приватного партнерства в таких секторах, як інформаційні технології, говорять про великі можливості для успіху, які можна знайти в проектах ДПП з потрібними гравцями [102].

Ігровий бізнес та лотереї. У 2011 році Іллінойс включив систему лотерей у штат, засновану на моделі РЗ. Це був майстерний крок у реалізації РЗ, оскільки було укладено 10-річну угоду з Northstar Lottery Group, включаючи партнерство з трьома іншими компаніями. Починаючи з цього року, компанія досягла рекордних продажів, і модель стала успішною майже миттєво. Це чудовий приклад того, як державно-приватне партнерство не лише сприяє більш ефективному використанню ресурсів у проектах, а також надає унікальні можливості для збільшення доходів для комерційних організацій. У випадках, коли групи можуть мати різні інтереси, важливо узгодити бачення проекту між усіма партнерами, щоб досягти короткострокового та довгострокового успіху [102].

Освіта. Публічно-приватне партнерство відповідає за розвиток деяких із найкращих класів у державних школах. ППП має історію ефективного використання в освітньому секторі. Використання приватного партнерства призводить до високоякісної інфраструктури, яка зазвичай не досягається державними засобами. Більшість цієї нової інфраструктури передається в державний сектор через приватні компанії, які отримали передовий досвід у постачанні інших продуктів і обслуговуванні інших споживачів. Наприклад, дві школи у Фініксі ділять 300 000 квадратних футів, де колись був торговий центр Maryvale. Це лише один приклад ППП партнерства, яке дозволяє партнерам краще використовувати простір, кошти та ресурси разом, а не окремо [96, 102].

Отже світовий досвід розвитку публічно-приватного партнерства на регіональному, національному та міжнародному рівнях свідчить про постійний пошук нових форм для взаємодії, розподіленні вкладень партнерів та гарантування отримання вигоди всім зацікавленим сторонам, де суспільство чи окрема громада є такими самими повноцінними учасниками прийняття рішень, і основною ціллю ППП є досягнення благополуччя населення.

РОЗДІЛ 2.

СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Динаміка та тенденції розвитку співпраці регіональної влади та бізнесу в Україні

Важливою умовою соціально-економічного розвитку економіки регіону є активізація інвестиційних процесів у різні галузі, зростання його конкурентоспроможності, привабливості для залучення інвестицій, формування значних обсягів ресурсів і визначення магістральних, пріоритетних керунків їх використання. Виходячи з переліченого, насамперед, регіональна інвестиційна політика має досягати таких цілей:

- відновлення природо-ресурсного потенціалу, поліпшення екологічної ситуації території, підвищення рівня соціально-економічних показників певної галузі економіки;

- підвищення рівня конкурентоспроможності продукції регіону за рахунок застосування ресурсоощадливих, інноваційних технологій, виробництва продукції з високим рівнем доданої вартості;

- підвищення продуктивності праці, базуючись на розвитку кооперації, спеціалізації й інтеграції різних виробників;

- створення науково-виробничих кластерів, розвиток мережі технополісів, технопарків, інкубаторів з підготовки підприємців, стимулювання таким чином ділової активності населення територій, сприяння «поступовому переходу галузі на інноваційну модель розвитку»[4, с.47-48].

Реалізація політичних цілей можлива за умов поєднання національного адміністративного впливу з ринковою самодисципліною, врахування інтересів

країни, регіонів, інвесторів, одержувачів інвестицій і суспільства, сприяння економічному розвитку малого та середнього підприємництва. і підвищення соціальної уваги. Створюючи умови для розвитку державно-приватного партнерства, регіональна інвестиційна політика має орієнтуватися на такі пріоритети:

- «інвестиції повинні бути соціально орієнтованими і забезпечувати соціально-культурний розвиток територій;
- економічні вигоди не можуть бути отримані за рахунок погіршення якості життєдіяльності населення та погіршення стану навколишнього середовища;
- соціальні та екологічні пріоритети повинні бути основою економічного зростання місцевої економіки»[5, с.77; 7, с.23-24].

З викладеного раніше випливає, що формування інвестиційної політики регіонального розвитку із врахуванням принципів розбудови публічно-приватного партнерства має відбуватися на основі змін методологічних уявлень, що базисом розвитку є, насамперед, баланс економічної складової, яка безпосередньо впливає на соціальний розвиток суспільства та підвищення самостійності та економічної безпеки регіону. Розробляючи регіональну інвестиційну політику, органи державної влади мають звертати увагу на те, що «організаційні форми суб'єктів господарювання є недосконалими, малоефективними і не відповідають тим, які є у країнах ЄС. Вони не здатні формувати таких обсягів інвестиційного потенціалу, які могли б активно впливати на відновлення природо – виробничих ресурсів, упровадження товаровиробниками сучасних інноваційних технологій»[38, с.130]. Отже, за визначенням фахівців «формування інвестиційної політики регіонального розвитку сільського господарства є системою поєднання інтересів суспільства, держави, регіонів та суб'єктів виробничо– підприємницької сфери»[44, с.24].

Пріоритетність передбачає верховенство державної інвестиційної політики розвитку певної галузі над регіональною політикою та інвестиційною політикою суб'єктів господарювання. Збалансованість означає оптимальне

співвідношення між соціальними, екологічними та економічними факторами, які впливають на розвиток галузі. Цілісність – це об'єднання всіх факторів, що впливають на розвиток галузі, в єдине ціле. Корпоративність свідчить про узгодженість взаємодії всіх учасників інвестиційного процесу, завдяки чому підвищується ефективність використання аграрного інвестиційного потенціалу.

Щоб отримати найактуальнішу інформацію про динаміку та тенденції співпраці між регіональною владою та бізнесом в Україні, було проаналізовано останні звіти органів державної влади, бізнес-організацій та міжнародних інституцій, які спостерігають за економічними та політичними подіями в країні. Серед описаних тенденцій ми виділили такі:

Реформа децентралізації. Україна, попри війну, продовжує реформу децентралізації, спрямовану на розширення повноважень органів місцевого самоврядування та сприяння регіональному розвитку. Реформа передбачає передачу певних повноважень і ресурсів від центральної влади місцевим органам влади, надання їм більшої самостійності у прийнятті рішень та управлінні бюджетом.

Інвестиційний клімат. Співпраця між регіональною владою та бізнесом часто залежить від загального інвестиційного клімату в країні. Україна працює над покращенням свого бізнес-середовища, докладаючи зусиль для зменшення бюрократії, підвищення прозорості та залучення іноземних інвестицій. Це важливо для регіонального економічного розвитку та співпраці [77, с.18-19].

Угода про асоціацію з ЄС та пришвидшення євроінтеграційних процесів. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом (ЄС) містить положення щодо регіонального розвитку та співпраці. Угода спрямована на зміцнення економічних зв'язків та сприяння сталому розвитку як на регіональному, так і на загальнодержавному рівнях. Він заохочує співпрацю між місцевою владою та бізнесом для досягнення стандартів ЄС [83].

Інтенсифікація інтересу до публічно-приватного партнерства з боку суспільства та іноземних партнерів. Зростає інтерес до розвитку державно-

приватного партнерства як засобу розвитку інфраструктури, залучення інвестицій та покращення державних послуг. Регіональні органи влади в Україні можуть вступати в партнерство з приватним бізнесом для вирішення спільних цілей і завдань [78].

Секторальні ініціативи. Співпраця між регіональними урядами та бізнесом часто формується через галузеві ініціативи. Наприклад, певні регіони можуть зосередитися на розвитку технологічних кластерів, сільськогосподарських центрів або промислових зон із співробітництвом між державним і приватним секторами для стимулювання зростання в цих областях [49, с. 7].

Цифровізація та інновації в публічно-приватному партнерстві. Інтеграція цифрових технологій і акцент на інноваціях стають все більш важливими в регіональному розвитку. Органи державної влади/місцевого самоврядування та підприємства шукають шляхи використання технологій для економічного зростання, покращення послуг і підвищення ефективності [47, с.112].

Незважаючи на позитивні зрушення, існують такі виклики, як корупція, бюрократичні перешкоди, політична нестабільність, війна, постійні безпекові загрози, нерівномірність економічного розвитку регіонів, які можуть вплинути на ефективність регіональної влади та їх співпрацю бізнесу. Вирішення цих проблем має вирішальне значення для створення сприятливого середовища для співпраці.

Економічний розвиток є, безперечно, важливим напрямом державної політики в Україні, що базується на досягненні високих показників якості життя населення, забезпечення функціонування якісної інфраструктури, а також конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Формування та реалізація економічної (зокрема й інвестиційної) політики залежить від ефективності економічних механізмів і їх здатності досягати поставлених цілей і результатів. Безперечно, національний стратегічний документ визначає основні напрями та шляхи економічного розвитку: Урядова програма; Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»; Державна стратегія регіонального розвитку на

період 2021-2027 років; Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [20] та інші.

Процеси євроінтеграції, розпочаті в Україні, є інструментами реалізації політики держави, спрямованої на гарантування стратегічного розвитку економіки та суспільних відносин, що передбачає: «основні критерії належності до інституту розвитку (націленість на розвиток економіки в цілому або певних галузей, секторів, регіонів; специфічна нормативна база та регулятивні вимоги; зафіксовані в нормативних актах стратегічні цілі; використання принципів публічно-приватного партнерства; забезпечення макроекономічної, макрофінансової та соціальної стабільності; завдання, що стосуються формування необхідних політичних і економічних інститутів; подолання інституційних перепон на шляху диверсифікації економіки, нерозвиненості економічної інфраструктури, бар'єрів виходу на зовнішні ринки, «провалів» у сфері інновацій, регіональних дисбалансів тощо»[42, с. 16].

Економічні цілі органів влади та бізнесу в розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні є такими:

цілі органів влади: модернізація державного сектору економіки; усунення структурних обмежень економічного зростання; раціональна інтеграція України у світову економіку; соціально-економічний розвиток регіонів України; економія бюджетних коштів; оновлення основних фондів; залучення інвестиційних ресурсів у розвиток галузей і отримання додаткових доходів від використання державних активів; розвиток регіональних ринків капіталу, технологій, товарів і послуг; синергія у використанні ресурсів і застосуванні управлінських інновацій; розвиток «людського капіталу» та ринку праці; підвищення рівня життя населення; створення конкурентного середовища у сфері надання суспільних послуг; створення додаткових робочих місць; зростання обсягів, розширення асортименту і поліпшення якості послуг тощо.

цїлі приватних підприємств: отримання додаткових доходів у вигляді прибутку від використання державних активів; отримання доступу до нових сфер економіки; залучення бюджетних коштів для здійснення інвестиційних проєктів; усунення структурних обмежень зростання й розвитку за рахунок розширення й модернізації інфраструктури; розширення можливостей для отримання кредитів під проєкт від фінансових організацій за рахунок отримання державних та муніципальних гарантій; розширення простору для вільного руху капіталу, його проникнення в недоступні раніше сфери; користування податковими пільгами та преференціями [систематизовано автором на основі джерел 5, 17, 18, 33, 36].

Інституційна трансформація України спрямована на створення умов для інноваційного розвитку та має базуватися на усвідомленому та керованому поєднанні через механізми й інструменти ППП інноваційного потенціалу різноманітних мережевих технологічних структур різних рівнів та економічного ресурсу фінансово-промислових груп для створення якісного сучасного інституціоналізованого бізнес-середовища. Необхідно завершити формування та інституціоналізацію органів та суб'єктів фінансування національних економічних інвестицій та проєктних активів. Україна є потенційно привабливою країною для інвестицій, враховуючи її великий споживчий ринок, конкурентоспроможну робочу силу та розгалужену інфраструктуру, яку можна розвивати шляхом ППП. І навіть війна не зменшує цю привабливість, оскільки можна буде відбудовувати країни з урахуванням інновацій останнього покоління.

Важливим чинником, який впливає на зростання ВВП, вважається масштаб інвестицій. Суттєве зростання кількості проєктів ППП є показником стабільності та впевненого розвитку для українських та іноземних інвесторів. Вагомими обмеженнями для прямих іноземних інвестицій на сьогодні залишаються складна безпекова ситуація, корупція, недоброчесний діловий клімат, проблеми з інфраструктурою, а також підвищення рівня трудової міграції

з України, особливо до економічно благополучних країн ЄС, спричиняє скорочення робочого потенціалу в Україні.

За відомостями Національного банку України за період 2010–2022 років обсяги прямих інвестицій, де «кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) оцінено у 10.5 млрд.дол. США. Найбільші обсяги round tripping інвестування спостерігались у 2010-2013 роках (в середньому 32.7% від загального обсягу. 89% таких інвестицій було спрямовано до підприємств реального сектору»[26] .

У 2014-2015 рр. мав місце значний відтік інвестиційних коштів з України. Це було пов'язано зі змінами (політичними, військовими та іншими) в країні, Для періоду 2016-2020 рр. властивим було поступове наростання притоку інвестиційних коштів (round tripping), але у значно менших обсягах, ніж до 2014 року.

Обсяги прямих інвестицій за роками склали:

2016 рік – 3.8%;

2017 рік – 12.1%;

2018 рік – 19.6%;

2019 рік – 34.6%;

2020 рік – 50.9%;

2021 рік – 68.5% приливу прямих інвестицій до країни.

В 2022 році обсяги round tripping оцінено в 0.6 млрд. дол. США.

За аналітикою експертів Національного Банку, відтік коштів за названими операціями (round tripping) пов'язаний, перш за все, із фактом повномасштабного вторгнення російських військ до України, що різко знизило її інвестиційну привабливість [зібрано автором за статистикою Національного банку України, джерело 26]. В 2023 році ситуація покращилася, але про конкретні висновки говорити поки що рано. Детальна інформація на кінець жовтня 2023 року наведена в Додатку А.

Дієвим інструментом, який стимулює приватний сектор до ППП є різні види державної допомоги. Законодавство України регламентує такі можливі види державної допомоги суб'єктам приватної форми господарювання:

- гарантії, пільгове кредитування, пільгові тарифи з обслуговування кредитів, часткове компенсування відсоткових ставок за кредитами, які надаються на реалізацію проєктів суб'єктів підприємництва;
- зменшення фінансових зобов'язань перед фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- кредитування придбання та упровадження нових технологій;
- надання, прямо чи опосередковано, товарів чи послуг за цінами нижче ринкових або придбання товарів чи послуг за цінами вище ринкових;
- передача наукової продукції, створеної за рахунок бюджетних коштів, для її упровадження у виробництво;
- податкові пільги, відстрочення або розстрочення сплати обов'язкових платежів; списання заборгованості, у т. ч. за надані державні послуги, списання штрафних санкцій, компенсація збитків суб'єктам господарювання;
- продаж за цінами нижче ринкових державного майна;
- створення системи економічних стимулів для розвитку економіки на основі технологічних інновацій;
- субсидування, гранти, дотації;
- фінансова підтримка для утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва, у т. ч. бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій;
- часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;
- інші види фінансової державної підтримки [систематизовано автором за джерелами 20, 26,53, 56,59].

Перелічені форми підтримки бізнесу з боку держави однаково актуальні на загальнонаціональному та регіональному рівнях і складають інструменти інвестиційної політики, зокрема можуть слугувати стимулами для розвитку механізмів публічно-приватного партнерства.

2.2. Організаційно-правові засади державно-приватного партнерства в Україні

Економіки всіх країн без виключення перебувають в динамічному постійному розвитку, трансформуючись під впливом різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників. Українська економіка не є винятком, оскільки потребує реалізації масштабних проектів модернізації в багатьох сферах, які потребують постійних інвестицій. Проте через низку об'єктивних причин державний бюджет залишається недофінансованим для довгострокових проектів соціального значення. Тому механізми залучення внутрішніх ресурсів на національному та регіональному рівнях, що втілюються у взаємовигідній та рівноправній співпраці держави та приватних власників у рамках вирішення важливих завдань суспільства, мають великий потенціал для реалізації через ППП. Розглядаючи питання функціонування механізмів державного регулювання (управління), варто підкреслити, що вчені, які розглядають цю тему, наполягають на різних поглядах, тому визначення законодавства є важливим, оскільки більшість із них не має множинних трактувань. Особливу увагу ми звернемо на визначення, які містяться в міжнародних актах, підписаних у рамках процесу інтеграції до ЄС.

Проаналізуємо та надамо законодавче визначення низці ключових термінів важливих для механізму ППП у реалізації регіональної інвестиційної політики.

По-перше мова піде про поняття «регіональна програма розвитку». В законодавстві вона розуміється як «комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів довготривалого характеру, спрямованих на досягнення визначених регіональною стратегією розвитку цілей, що є невід'ємною частиною плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку та реалізується через проекти регіонального розвитку, об'єднані спільною метою»[59] (Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 року № 156-VIII). Законодавство містить лише одне визначення цього терміну, яке є загальнозживаним.

Така сама ситуація із терміном «регіональна операційна допомога». Такий вид діяльності передбачає «допомогу на зменшення поточних витрат підприємства. Вона включає такі витратні категорії, як витрати на персонал, матеріали, договірні послуги, комунікації, енергетику, обслуговування, орендну плату, адміністрування, але не включає амортизаційні відрахування та витрати на фінансування, якщо вони були включені до прийнятних витрат при наданні інвестиційної допомоги»[75]. Цей термін є для нас цікавим, оскільки з'явився у вітчизняному законодавстві у зв'язку із євроінтеграційними процесами і міститься в Регламенті Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17 червня 2014 року «Про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на застосування статей 107 та 108 Договору»[75].

Інша ситуація є із розумінням терміну «регіональна організація економічної інтеграції». Їх в законодавстві декілька. За визначенням Конвенції ООН «Про охорону біологічного різноманіття» прийнятої у 1992 році, регіональна організація економічної інтеграції «означає організацію створену суверенними країнами даного регіону, якій її країни-члени передали повноваження з питань, що регулюються цією Конвенцією, і яка належним чином уповноважена відповідно до її внутрішніх процедур підписувати, ратифікувати, приймати, схвалювати Конвенцію або приєднуватися до неї»[31].

В свою чергу Рамкова конвенція ООН про зміну клімату того ж року під цим терміном розуміє «організацію, засновану суверенними державами даного регіону, до компетенції якої входять питання, що регулюються цією Конвенцією або протоколами до неї, і яка належним чином уповноважена, у відповідності з її внутрішніми процедурами, підписувати, ратифікувати, приймати і затверджувати відповідні документи або приєднуватися до них»[72]. Тобто має чітко сфокусований на регіоні контекст.

Чого нема, наприклад в Рамковій конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну, де регіональна організація економічної інтеграції розуміється як будь-яка організація, яка «складається з декількох суверенних держав, і якій її держави-члени передали свої повноваження з низки питань, в тому числі право приймати рішення, що накладають зобов'язання на її держави-члени стосовно цих питань»[71].

Цікавим і важливим в межах дослідження є визначення самої регіоналізації. Низка міжнародних документів дає пряме посилання до до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. Наприклад, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 року [83] чи Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії 2020 року [85] чітко зазначають, що «регіоналізація означає концепцію регіоналізації, як зазначено у статті 6 Угоди СФЗ». Йдеться про Додаток 1-А до Угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 року із змінами. В цьому документі регіоналізація розглядається з позиції «особливостей району (він може бути всією країною, частиною країни чи всіма кількома країнами або їхніми частинами)»[84]. Тоді як в українському національному законодавстві (регламентує Закон України «Про засади державної регіональної політики») термін «регіон» розглядається, переважно в розумінні межі області [59].

В свою чергу дефініція «регіональна інвестиційна допомога» визначається як «регіональна допомога, що надається для початкових інвестицій або початкових інвестицій на користь нової економічної діяльності»[75] (Регламент Комісії (ЄС) № 651/2014 Європейський Союз; Регламент, Міжнародний документ, Інформація, Положення від 17.06.2014 № 651/2014). А під регіональною співпрацею мається на увазі «співпрацю між двома або більше державами-членами, що беруть участь у партнерстві, яке охоплює один або більше з п'яти вимірів Енергетичного Союзу»[74] (Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/1999 від 11 грудня 2018 року про управління Енергетичним Союзом і пом'якшення наслідків зміни клімату, директив Ради 2009/119/ЄС і (ЄС) 2015/652 і про скасування Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 525/2013).

Вже цитований Закон України «Про засади державної регіональної політики» трактує регіональний розвиток як «процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах»[59].

Зупинимось детально на розумінні категорії «інвестиція». Вона пройшла певну еволюцію трактувань в законодавстві України.

Інвестиції розглядалися в різних нормативних документах по різному, наприклад:

всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект (Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ [68] та «Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій». Аген.запобіг.банкрутству; Наказ, Методика від 23.02.1998 № 22[63]);

грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку від цієї діяльності (у вигляді процентів, роялті, дивідендів та орендних доходів або

приросту капіталу) або досягнення соціальної вигоди (Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків України, Національний банк; Інструкція, Схема від 30.12.1997 № 466 [24] та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, Національний банк; Інструкція від 21.11.1997 № 388[25]);

вкладені інвестором фінансові і матеріальні кошти в різні об'єкти діяльності, а також передані права на майнову та інтелектуальну власність з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту, якщо вони не вилучені з обігу або не обмежені в обігу відповідно до національного законодавства Сторін (Конвенція про міждержавний лізинг, СНД; Конвенція, Міжнародний документ від 25.11.1998[30]);

господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно (Податковий кодекс України, Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [53]);

всі види фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, що використовуються для реалізації проекту реконструкції (Про затвердження Порядку затвердження та внесення змін до інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію, Нацком.енергетики, ком.послуг; Постанова, Порядок від 23.02.2017 № 224[67]).

Одним з найбільш детальних та відносно оновленим є визначення інвестиції в Угоді про сприяння та взаємний захист інвестицій між Урядом України та Урядом Держави Катар (Міжнародний документ від 20.03.2018) [85]. За цим документом інвестиції «означає будь-який вид активів, інвестованих інвестором однієї Договірної Сторони на території держави іншої Договірної Сторони відповідно до законодавства останньої Договірної Сторони, та, зокрема, але не виключно, включає:

а) рухоме та нерухоме майно, як і будь-які інші права власності, такі як сервітути, гарантії, іпотека, порука та подібні права;

b) частки, акції, боргові зобов'язання юридичної особи або будь-які інші аналогічні форми участі в юридичній особі;

c) права (вимоги) стосовно грошей або будь-якого виконання зобов'язань згідно з контрактом, що має економічну цінність;

d) права інтелектуальної та промислової власності, такі як авторські права, товарні знаки, патенти, технічні процеси, ноу-хау і гудвіл;

e) будь-які права економічного характеру, надані згідно з законом або договором, такі як концесії на розвідку, розробку, видобутку та використання природних ресурсів»[85].

Як бачимо, законодавство йде по шляху удосконалення термінології. На жаль, в законодавстві України не визначений термін «регіональна інвестиційна політика» чи «інвестиційна політика» як така. Тому доводиться спиратися на споріднені за змістом дефініції як-то інвестиційна діяльність, інвестиційна політика інституційного інвестора, інвестиційна політика фонду.

Інвестиційна діяльність – «сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій (Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, Аген.запобіг.банкрутству; Наказ, Методика від 23.02.1998 № 22»[63]; «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, Національний банк; Інструкція від 21.11.1997 № 388»[25]; «Про інвестиційну діяльність, Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ»[68]).

«Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» (Форма N 3), Мінфін України; Положення від 31.03.1999 № 87»[54]).

«Інвестиційна діяльність – це придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів (Про

затвердження Інструкції про порядок складання річного фінансового звіту в банках України, Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа від 03.12.2003 № 518[61]; Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа, Бланк звітності від 07.12.2004 № 598»[62]);

«Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності", Мінфін України; Наказ, Положення, Форма, Звіт від 28.12.2009 № 1541»[64]; «Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" (Форми N 1-дс, 2-дс, 3-дс, 4-дс), Мінфін України; Наказ, Положення, Стандарт, Форма, Звіт від 24.12.2010 № 1629»[46]; «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Мінфін України; Наказ, Положення, Стандарт, Форма, Звіт, Перелік від 07.02.2013 № 73»[65]).

Інвестиційна політика інституційного інвестора – «система заходів, планування, програм, спрямованих на формування та здійснення управління інвестиційним портфелем інституційних інвесторів відповідно до основних напрямів інвестиційної діяльності інституційних інвесторів, визначених інвестиційною декларацією (Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами), НКЦПФР; Рішення, Положення від 06.08.2013 № 1414»[66]).

Інвестиційна політика фонду – «система аналізу, планування та реалізації програм, спрямованих на формування та здійснення управління інвестиційним портфелем фонду, відповідно до основних напрямів інвестиційної діяльності

фонду, визначених його інвестиційною декларацією (Про затвердження Змін та доповнень до Положення про здійснення компанією з управління активами професійної діяльності з управління активами ІСІ, Держкомісціннихпаперів; Рішення, Положення від 25.12.2003 № 567»[60]).

У визначенні державно-приватного партнерства, на сьогодні є визначеність в правовому полі, а саме воно розуміється як «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України "Про управління об'єктами державної власності" здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом»[56] (Закон України «Про державно-приватне партнерство»). Не дивлячись на широке обговорення в науці та вживаність в міжнародному правовому полі, термін публічно-приватне партнерство в Україні законодавчо поки що не закріплений.

2.3. Механізми реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні: контекст розвитку державно-приватного партнерства

У галузі публічного управління та адміністрування останніми роками зросла кількість досліджень, що досліджують нові напрями, пов'язані з механізми реалізації регіональної інвестиційної політики, зокрема розвитком некомерційного маркетингу територій. Мета досліджень виявити механізми спрямовані на реалізацію завдань соціально-економічного розвитку держави в цілому, чи певної адміністративно-територіальної одиниці (область, район, ОТГ,

їх поєднання). Вказані механізми реалізації регіональної інвестиційної політики дозволяють органам державної влади та місцевого самоврядування більш динамічно та дієво застосовувати механізми управління, реагуючи на зміну потреб населення, зовнішні та внутрішні чинники життя суспільства, стан об'єктів управління.

Розробка напряму включає визначення цілей, засобів, діагнозів, показників, рейтингів, потреб, можливостей, аналіз ресурсної бази, орієнтирів для споживача таких послуг як активного самостійного учасника маркетингового процесу. Застосовуючи інструменти маркетингу, можна визначити та підвищити конкурентні переваги територіальних одиниць та об'єднань, досягнувши таким чином цілей планування на економічному та соціальному рівнях. Шляхом ППП реалізуються проєкти в галузях транспортної інфраструктури, освіти, медицини, енергетики, житлово-комунального господарства, туризму тощо. Проєкти ППП спрямовані на розвиток територій (регіональний розвиток в широкому розумінні). Вони вимагають зважених підходів з боку органів державної влади та місцевого самоврядування, залучення та застосування сучасного інструментарію некомерційного маркетингу територій.

Важливим напрямом крізь призму розвитку ППП є залучення до регіональних інфраструктурних об'єктів та інших галузей життя територій потенційних інвесторів засобами такого механізму розвитку як територіальний маркетинг. Така маркетингова діяльність включає спільні та скоординовані дії органів влади (державного, регіонального чи місцевого рівня), що прискорюють процес комунікації та впливу, розпізнавання, формування та задоволення потреб населення. У територіальному маркетингу необхідні привабливе позиціонування та імідж, надання продуктів/послуг в доступній та ефективній формі, а також просування привабливих і корисних якостей території. Оцінка території повинна продемонструвати оригінальність

території; екологічність (наявність технічної інфраструктури); надання послуг (система безпеки, соціального захисту та освіти тощо) [88, с. 75].

У територіальному маркетингу можуть брати участь органи управління (державного та місцевого рівня), галузі/види діяльності (торгівля, туризм, інновації), засоби масової інформації, наукові та освітні установи, неприбуткові організації, виробники товарів і послуг. Суб'єктами сприяння територіальному розвитку є постачальники територіальних продуктів: органи державної влади, агенції та асоціації місцевого розвитку, транспортні компанії, туроператори та агенти, підприємства гостинності (готелі, заклади громадського харчування, розважальні заклади), громадські організації та ті, що знаходяться на території структури. інших агентств, зацікавлених у залученні споживачів [28].

Цілі цього механізму реалізації регіональної інвестиційної політики досягаються за рахунок таких кроків:

залучення на територію державних та інших зовнішніх проєктів (зокрема в межах ППП);

підвищення привабливості реалізації на території зовнішніх ресурсів;

стимулювання участі територій та їх суб'єктів у здійсненні різнорівневих програм розвитку;

стимулювання використання власних ресурсів території;

поступове формування, подальше покращання іміджу територій, соціальної, виробничої та підприємницької конкурентоспроможності [29, с.200-201].

У якості очікуваних результатів від реалізації регіональної інвестиційної політики через механізм маркетингу територій може бути визначено:

1. Забезпечення сприятливого середовища для розвитку суб'єктів підприємництва.
2. Залучення до регіону зовнішніх підприємств та інвесторів.
3. Зростання доходів населення, рівня зайнятості людей, якості їхнього життя, зменшення міграційного відтоку працездатного населення, покращання

демографічної ситуації, формування соціально-культурного середовища на території, захист природного оточення.

4. Реалізація сприятливого для регіону ресурсного потенціалу [33, с.168].

Перелічених результатів цілком можливо досягнути із застосуванням ППП на регіональному рівні. Розглядаючи предметний метод, у такому підході кожен населений пункт – це суб'єкт, що існує в умовах ринкової економіки, пов'язаний із зовнішнім середовищем і має організаційний характер (юридична особа з некомерційним характером організації). Певні ресурси (людські, фінансові, матеріальні та нематеріальні), що здійснюють діяльність для задоволення потреб територіальних громад, знаходяться під громадським та державним контролем. Будучи неприбутковою організацією, комунальне утворення здійснює господарську діяльність для забезпечення добробуту мешканців на відповідній території.

Реалізація проєктів ППП на регіональному рівні має подібні з територіальним неприбутковим маркетингом цілі, а саме: підвищення привабливості територіальної одиниці, розбудова та ефективне використання регіональної інфраструктури, залучення нових інвестицій, задоволеність населення завдяки наданню якісних та різноманітних соціально-важливих послуг, покращення якості життя.

Ще одним важливим механізмом реалізації регіональної інвестиційної політики із розвитку проєктів ППП є активне застосування засобів реклами, PR-технологій.

Важливим є забезпечення «управління проєктами на всіх стадіях життєвого циклу, включаючи підготовку і проведення необхідних маркетингових досліджень, що може знизити рівень невизначеності оцінок створюваної цінності й необхідних витрат проєктів ППП. Супровід та забезпечення ППП повинно передбачати аудит, прогнозне дослідження факторів, які визначають створювану цінність, розроблення стратегічного маркетингового плану на весь життєвий цикл проєкту»[18, с. 16-18].

У стратегії проєктів ППП аудит має містити: «аналіз зовнішнього середовища, а саме: огляд макро- та мікросередовища (економічні, демографічні, соціальні та інші фактори, місцевий бізнес, населення), конкурентний аналіз; аналіз внутрішнього середовища (оцінка основного, супутнього і додаткового продукту) і аналіз іміджу території реалізації ППП. Обов'язковими є: встановлення цілей і завдань, вибір сегментів ринку, формування необхідного продукту проєкту ППП, формування бренду, програма заходів маркетингу, визначення ефективності маркетингової стратегії. Практика показує, що ігнорування маркетингової стратегії в управлінні проєктами в рамках ДПП матиме негативний наслідок – виникнення ризику значного скорочення ефективності проєкту ДПП як у короткостроковому, так і в довгостроковому періоді»[36, с. 147].

Ефективність кожного проєкту, зокрема і проєкту ППП значною мірою визначається якістю управління ризиками, їх розподілом та попередженням. Дослідження дають можливість знизити ступінь невизначеності необхідних втрат на підприємстві, покращує рівень доказовості та обґрунтованості рішень, якість їхнього втілення на практиці. Основними керунками вдосконалення ППП у плані реалізації регіональної інвестиційної політики є цінова і товарна політика, а також необхідні рішення з безпеки та управління навколишнім середовищем, що стало надзвичайно актуальним з моменту повномасштабного вторгнення, участь приватних інвестицій в інфраструктурних проєктах ППП за рахунок податкових стимулів, юридичної орієнтації в управлінні ППП.

РОЗДІЛ 3.

ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

3.1. Імплементація провідного зарубіжного досвіду застосування дієвих інструментів публічно-приватного партнерства в Україні

Після II Світової Війни багато країн світу були в руїнах. Країни Західної Європи, низка країн Азії намагалися вирішити проблеми відновлення економіки. Саме тоді виникло сучасне розуміння спільного ділового партнерства держави як інституції (на різних рівнях управління) та приватного бізнесу. Реалізація механізмів ППП, наприклад Великобританією була запроваджена концепція управління державною власністю – «приватна фінансова ініціатива (private financing initiative, PFI), тобто передача приватним підприємцям у межах партнерських угод функцій щодо фінансування будівництва, реконструкції, експлуатації, управління державними об'єктами»[101].

Кінець XX ст. став періодом стрімкого зростання проєктів ППП в світі. За висновками Світового банку, у XXI ст. найактивнішими з практичного застосувань переваг ППП стали країни, що швидко розвиваються. До таких належить: Бразилія, Індія, КНР, Мексика [101]. Великобританія в період 1990-2011 років реалізувала близько двох третин проєктів ППП в ЄС. У 2011 році «Франція за угодами ППП у вартісному виразі виходить на перше місце (62 % від загальноєвропейських обсягів інвестування); друге місце утримувала Іспанія (10 % від загальної кількості проєктів); по 2–5 % від загальної кількості європейських проєктів ДПП мали Франція, Німеччина, Італія і Португалія»[100].

Світовий банк оприлюднив такі данні: «з 1990-х рр. у країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою розроблено та реалізовано близько 2700 проєктів ППП»[101]. Якщо проаналізувати проєкти ППП за період 2010 -2018 роках, то в країнах, що розвиваються, найбільша кількість проєктів реалізується у сферах автомобільних шляхів, електроенергетики, водопостачання та водовідведення.

У сучасному світі тенденція до використання механізмів ППП продовжується, інвестиційні кошти, які були вже залучені, дозволяють реалізувати різні проєкти у сферах дорожньої інфраструктури, електроенергетики, містобудування, житлово-комунального господарства, інформаціо-комунікативних технологій, комунікацій тощо. Основними джерелами фінансування проєктів ППП є державні кошти, приватні кошти, запозичення громад та нвесторів з різних джерел, лізінг.

У міжнародній практиці основними перевагами застосування проєктів ППП вважаються:

вивчення ППП як способу впровадження технологій та інновацій у приватному секторі для надання кращих державних послуг за рахунок підвищення ефективності роботи;

стимулювання приватного сектора виконувати проєкти вчасно та в рамках бюджету;

встановлення бюджетної визначеності шляхом встановлення теперішніх і майбутніх витрат на інфраструктурні проєкти з часом;

використання проєктів ППП як способу розвитку можливостей місцевого приватного сектора через спільні з великими підприємствами, міжнародними комерційними структурами проєкти, а також можливості субпідряду для регіональних представників бізнесу у таких сферах, як будівельні роботи, електромонтажні роботи, управління об'єктами, охоронні послуги, клінінгові послуги, технічне обслуговування тощо;

використання проектів ППП як способу поступового залучення державних підприємств і органів влади до зростаючого рівня участі приватного сектору (особливо іноземного);

структурування ППП таким чином, щоб забезпечити передачу навичок, що веде до формування групи національних лідерів, які можуть професійно керувати своїми операціями та, зрештою, експортувати свої компетенції шляхом участі в торгах для проектів/спільних підприємств;

створення персифікації економіки шляхом підвищення конкурентоспроможності країни з точки зору її сприятливої інфраструктурної бази, а також надання поштовху її бізнесу та промисловості, пов'язані з розвитком інфраструктури (такої як будівництво, обладнання, допоміжні послуги);

доповнення обмежених можливостей державного сектора для задоволення зростаючого попиту на розвиток інфраструктури;

отримання довгострокової ефективності за рахунок перекладання частини ризиків на приватний сектор протягом усього терміну реалізації проекту – від проектування/будівництва до експлуатації/технічного обслуговування, гарантійного строку експлуатації тощо [перекладено та систематизовано автором на основі джерел 95, 97].

Що стосується імплементації зарубіжного досвіду застосування дієвих інструментів ППП в Україні, то в період 2014-2020 років процеси йшли досить швидкими темпами, та мали гарні результати. З початком Всесвітньої Пандемії, а потім повномасштабним вторгненням динаміка змінилася. Значною мірою планувалося реалізувати багато інфраструктурних проектів через угоди ППП. Це дозволило б державним органам влади залучати приватні інвестиції в обмін на передбачувану віддачу.

Але з 2022 року переважаюче уявлення про підвищені політичні ризики, пов'язані з війною, та відсутність фінансування з терміном погашення, що відповідає тривалості контрактів ППП, негативно вплинули на процеси розвитку

ППП. В Україні існує значне відставання попиту на великомасштабні проекти ППП через необхідність ремонту певної зношеної або зруйнованої інфраструктури, яка наразі підтримується державними установами, як-от автомобільні дороги, залізниці, аеропорти та морські порти, або створення нових інфраструктурних об'єктів, таких як LNG-термінали, швидкісні залізниці, системи метро та навіть в'язнична інфраструктура. Все це помножується на постійну загрозу руйнувань.

За офіційними відомостями, які надали центральні та місцеві органи виконавчої влади України станом на 1 січня 2023 року було укладено 193 договори на умовах ППП, з них лише 18 виконано (9 – концесійних договорів, 5 – договорів про спільну діяльність, 4 – ін. контрактів), 162 угоди за проектами ППП не виконано (116 – не виконано, 46 – розірвано/прострочено), 13 угод призупинено через збройну агресію РФ [87].

Державний сектор України не може дозволити собі реалізацію таких інфраструктурних проектів за допомогою звичайних процедур закупівель через надмірні супутні витрати та пере орієнтованість бюджету на «військові рейки». Вітчизняні банки не можуть дозволити собі фінансувати такі проекти через проблеми з ліквідністю та регулюванням, тоді як іноземні кредитори не довіряють українським позичальникам в сучасних умовах економіки України.

ППП за участю іноземних приватних інвесторів та міжнародних фінансових організацій в умовах, що склалися, можна вважати життєздатною альтернативою. Україні вкрай потрібна низка історій успіху в проектах ППП з таких причин:

за участі приватного інвестора, який пропонує державному сектору додаткове «співвідношення ціни та якості» через підвищення якості послуг або результатів проекту, широка громадськість виграє від кращих послуг або товари для менших державних витрат;

позитивний ефект модернізації інфраструктури є запорукою збільшення внутрішньої та транскордонної торгівлі товарами та послугами, що походять з України;

елемент розподілу ризиків у договорах ППП між державною організацією та приватним інвестором дозволяє захиститися від фінансових ризиків, пов'язаних із потенційними операційними невдачами результату проекту;

це дозволило б Україні впоратися з економічними проблемами, що перешкоджають їй, такими як високий рівень безробіття та постійний дефіцит інфраструктури, і посилити своє економічне відновлення;

зміцнення загальної довіри інвесторів до ринку ППП та збільшення шансів на подальші проекти ППП в Україні [за матеріалами джерела 99].

ППП пропонують гнучкість у механізмах фінансування, дозволяючи адаптувати проекти відповідно до конкретних потреб і фінансових обмежень. ППП часто включають показники ефективності та штрафи за невиконання, забезпечуючи підзвітність і прозорість надання послуг; можуть створювати робочі місця як безпосередньо через реалізацію та експлуатацію проекту, так і опосередковано через відповідну економічну діяльність; передбачають домовленості щодо поточного обслуговування та експлуатації інфраструктури для приватного сектора, що забезпечує довгострокову стабільність; приватні організації мотивовані підтримувати високу якість послуг, щоб залучати клієнтів і отримувати прибуток, цей фокус на ефективності може призвести до кращих послуг для населення.

Незважаючи на ці переваги, важливо зазначити, що ППП також створює проблеми, зокрема потенційні конфлікти інтересів, необхідність ефективного регулювання та занепокоєння щодо приватизації основних послуг. Тому ретельне планування, прозорість і нагляд є вирішальними для успішної реалізації ДПП.

Не дивлячись на війну, низка угод за проектами ППП в Україні виконується, навіть у прифронтових областях (Дніпропетровська, Запорізька),

детальний аналіз Додаток Б. Це дозволяє говорити про поступове відродження цього напрямку та розглядати можливі перспективи розвитку.

Проекти ППП довели свою життєздатність в Україні, незважаючи на складні умови. Для прискорення розвитку проектів ППП в Україні необхідні подальші вдосконалення, зокрема, шляхом розробки та впровадження більш чіткої інституційної та нормативної бази, стратегій і проектів ППП. Проекти державно-приватного партнерства реалізовували як економічно розвинені країни, так і країни, що розвиваються, перед якими стоїть завдання відбудови національної економіки в несприятливих умовах. Їхній досвід показує, що такі проекти дають можливості для залучення приватного капіталу в інфраструктуру в короткий термін, забезпечуючи швидке економічне зростання навіть у разі незначного обсягу державних інвестицій.

3.2. Удосконалення розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах воєнної економіки

Для успішного розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики в сучасних умовах необхідно розглянути механізм управління інвестиційними процесами як цілісний інструмент реалізації безпекових, політичних та економічних цілей, це у свою чергу дозволяє:

забезпечити конкурентоспроможність продукції/продукту/послуги як на внутрішньому так і зовнішньому ринках;

підвищити рівень продовольчої, фінансової, технологічної, енергетичної безпеки країни;

створювати дієвий механізм для стимулювання інвестиційних надходжень із залученням різних джерел фінансування;

удосконалювати інвестиційний ринок, що повніше відповідатиме інтересам держави/регіону, інвесторів, отримувачів інвестицій і суспільства.

На наш погляд, механізм реалізації інвестиційної політики в певній галузі регіону враховує вплив органів державної й місцевої влади, бізнес-середовища, а також суспільства на скерування інвестиційних процесів до поставленої мети та базується на певних принципах, таких як:

гнучкість (регіональна інвестиційна політика має підлягати корегуванню з метою здійснення її реалізації на тому чи іншому етапі);

єдність (всі блоки реалізації регіональної інвестиційної політики повинні працювати як єдиний комплексний механізм);

забезпечення рівних умов для всіх учасників інвестиційного процесу із залученням проектів ППП (органи влади, приватні інвестори, отримувачі інвестицій, суспільство). Всі учасники реалізації проектів ППП мають мати рівні можливості для впливу на інвестиційні процеси та прийняття управлінських рішень, зокрема і на виконання стратегічних інвестиційних програм);

збалансованість бюджетних зобов'язань (місцеві, регіональні і державні інвестиційні бюджети повинні бути узгодженими і збалансованими, що є гарантією безперервності виконання інвестиційних програм);

надання державних гарантій (держава має надавати гарантії інвесторам щодо недопустимості змін у законодавстві після складання договорів інвестування стратегічних проектів, а також щодо збереження пільг та відшкодування збитків, заподіяних отримувачами інвестицій);

послідовність (реалізація інвестиційної політики відбувається поетапно і з певною послідовністю, що забезпечується блоками механізмів впливу на інвестиційні процеси та формування соціальної підтримки проектів ППП);

прозорість (використання інвестиційного потенціалу регіону, повинно бути прозорим як для органів влади, бізнесу, для суспільства у рівній мірі, що виключає погіршення екологічних умов та соціальних стандартів для населення регіону);

публічності (здійснення реалізації регіональної інвестиційної політики, втіленої в програмні документи, повинне передбачати публічне обговорення та здійснення контролю за спрямуванням інвестиційних процесів, оскільки впровадження інвестиційних програм є проблемою не тільки бізнесу, а й всього суспільства;

системність (модель є системою, що поєднує взаємозалежні чотири блоки механізмів впливу на інвестиційні процеси, які є цілісним інструментом реалізації інвестиційних політичних цілей держави в регіоні);

узгодженість (інвестиційна політика узгоджується з фінансово-кредитною, ціновою, податковою, бюджетною, страховою, митною, соціальною та іншими політиками в державі в цілому та на регіональному рівні) [визначено на основі джерела 5, с.98-100].

Співпраця за проектами ППП здійснюється на довгостроковій основі для створення та/або модернізації наявних об'єктів, котрі потребують залучення значних інвестицій та у подальшому використання зазначених об'єктів після створення/модернізації. Державно-приватне партнерство (це законодавчий термін) визначено «як ключовий механізм модернізації економічної політики України, вирішення основних соціально-економічних проблем»[52]. Висока ефективність ППП як форми співпраці держави та бізнесу доведена в багатьох країнах. Реалізація масштабних проектів модернізації в різних галузях потребує значних інвестицій, які, очевидно, міг би забезпечити бізнес. Водночас, на нинішньому етапі одночасно кризового та посткризового розвитку ми спостерігаємо зростання інтересу бізнесу до державної підтримки, яка дозволить зменшити ризики приватного інвестування та підвищити надійність інвестиційних проектів для кредитних установ.

Організаційно-правова форма ППП для своєї успішності має забезпечити інвесторську привабливість, безпеку інвестування у державну власність та реалізувати основну мету проекту – розвиток стратегічно важливого сектору. Для досягнення високого результату держава має вбачати у приватному

інвесторі рівного для себе партнера. З одного боку, стимулюючи приватного партнера дотримуватися зобов'язань за договором, держава, як рівноправний суб'єкт, має гарантувати неухильне дотримання власних обов'язків.

Розвиток ППП як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах воєнної економіки, можливий за рахунок:

забезпечення системи підготовки фахівців із питань управління проектами ППП;

розвитку партнерства в площині «органи влади/місцевого самоврядування – територіальна громада–бізнес»;

створення засобів моніторингу стану реалізації інвестиційних проектів та здійснення контролю їхньої реалізації на регіональному рівні;

створення консультаційних центрів із питань залучення проектів ППП на загальнодержавному та регіональному рівні, а також інституційних органів, уповноважених на управління розвитком ППП;

удосконалення існуючих та розроблення нових нормативно-правових регулюючих документів за стандартами ЄС.

Удосконалити розвиток публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах воєнної економіки можливо за умов забезпечення ефективної взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, приватними власниками та інституціями громадянського суспільства. Така взаємодія має ґрунтуватися на успішному здійсненні проектів ДПП, які мають за мету та результат розвиток регіональної інфраструктури, підвищення якості життя населення, покращення стану екології певної території.

Застосування ППП як інструменту регіонального розвитку може доповнюватися проектами у галузі науки та культури, аграрної промисловості, реабілітації військових та внутрішньо переміщених осіб, повернення до України зовнішньо переміщених осіб. Процес об'єднання територіальних громад в умовах війни перейшов на новий рівень, різко змінилися чисельності громад, але

все ж актуальним залишаються питання гарантування населенню з боку органів влади повного переліку якісних адміністративних та соціальних послуг, що неможливо або дуже важко зробити через недосконалість чинних правових механізмів, високий ступінь недовіри інвесторів до державних інституцій, відсутність досвіду здійснення проєктів ППП в посадовців місцевих органів влади, відсутність або замала кількість фахівців у сфері ППП, безпекові чинники, викликані загрозами війни.

На регіональному рівні можна застосовувати модель, яка передбачає реалізацію певних локальних проєктів ППП, проєктів у межах кластерних утворень, проєктів у межах угод міжмуніципальної співпраці.

Кластерний та проєктний підходи розглядаються як сучасні підходи до інноваційного розвитку територій/регіонів. Використання цих методів сприяє збільшенню інвестиційного доходу, розвитку територіальної громади, розширенню сфери надання якісних послуг споживачам та збільшенню надходжень до бюджету. Кластерний підхід пропонує можливість локальної інтеграції на регіональному рівні, формування територіального рівня в рамках проєктів ППП. Приватний капітал забезпечує розвиток інфраструктурних проєктів, зміцнює спроможність місцевої влади, застосовує інструменти влади для зменшення податкового тиску, спрощує дозвільні процедури та підтримує реалізацію проєктів у кластерних суб'єктах організаційно-правовими методами. Такий підхід дозволить розвивати не окуповані території для економічного зростання всієї України, щоб в подальшому мати можливості та інструментарій роботи з ре інтегрованими територіями.

У процесі вдосконалення ППП як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики доцільним також буде галузевий аналіз. Він допоможе виявити потенційні напрями для першочергової реалізації інфраструктурних чи інших проєктів, реалізацію яких необхідно здійснювати у формі ППП. Розробка проєктів ППП передбачає врахування стратегії розвитку галузі та ролі приватного капіталу в розвитку такої інфраструктури. Необхідно врахувати

весь комплекс технічних умов, економічну доцільність і провести необхідні види експертиз. Подальший успішний розвиток проектів ППП залежить від вдосконалення правових, економічних та адміністративних механізмів, створення різноманітних інструментів фінансування та становлення інституцій органів влади, у рівній мірі як і від підтримки та задоволеності населення, доброчесності і забезпеченості функціонування бізнесу.

Безумовно, умови війни додали ризиків та змінили вектор проектів ППП, але з іншого боку відкрилися галузі, які раніше були закриті для ППП, і вважалися пріоритетом виключно держави. Через нерівномірність розвитку територій України, регіональні можливості деяких областей вийшли на інший рівень і нам, як державі, доводиться вчитися бути ефективними в нових умовах.

Тому, на нашу думку, для покращення регіональної інвестиційної політики необхідно й надалі посилювати ефективність регулювання процесів розбудови ППП на національному рівні, забезпечувати їх підтримку, гарантувати виконання угод ППП. Це має бути забезпечено шляхом:

впровадження принципів «доброго врядування» під час реалізації регіональної інвестиційної політики та застосування в ній механізмів ППП;

дотримання стратегічних орієнтирів, розроблених у процесі планування та прогнозування;

реалізації регіонального потенціалу під час впровадження регіональної інвестиційної політики, залучення місцевого приватного бізнесу до проектів ППП, які зацікавлені не тільки в отриманні певного прибутку, але й у розбудові регіону;

подальшого поглиблення децентралізації, що розширить межі для різних механізмів формування та реалізації регіональної інвестиційної політики, зокрема і засобами ППП.

Важливим шляхом розвитку ДПП є розвиток партнерства між органами місцевого самоврядування, приватними підприємствами, урядом (центральними органами влади), місцевою громадою, суспільством в цілому. В

такому разі на основі аналізу суспільних потреб місцевою владою формується територіальне бачення розвитку територіальної громади чи регіону в цілому. Отже, за допомогою приватного сектору місцева влада та держава, як інститут влади, реалізує проекти регіонального розвитку.

Успішність публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні можливо якщо: значні ризики правильно розподілені між партнерами; використовуються різні форми територіальних об'єднань (тобто розбудовується міжмуніципальне співробітництво); застосовуються різні фінансові інструменти (стимулюючі, боргові, кредитні тощо); відбувається управління змінами в межах довготривалих проектів ППП; здійснюється вдосконалення регулюючих правових норм; адекватно застосовується потенціал адміністративного ресурсу; удосконалюється економічний механізм управління розвитком приватно-публічного партнерства.

ВИСНОВКИ

У сукупності одержані результати дослідження дали змогу вирішити завдання щодо узагальнення сучасних підходів публічного управління ППП як механізмом реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні. Узагальнивши результати дослідження, можна сформулювати низку висновків і рекомендацій, що мають теоретичне і практичне значення.

1. В роботі визначено сутність та механізми регіональної інвестиційної політики. Обґрунтовано, що зміст регіональної інвестиційної політики виявляється у створенні сприятливого для бізнесу клімату, який дозволяє залучати та утримувати інвестиції. Це сприяє економічному розвитку та підвищенню добробуту в певному регіоні. Механізми регіональної інвестиційної політики визначено нами як інструменти, засоби та стратегії, які органи влади національного та/або регіонального рівня застосовують для формування, реалізації та сприяння у досягненні цілей інвестиційної політики певної території.

2. Проаналізовано зміст процесів публічно-приватного партнерства та доведено, що формування інвестиційної політики регіонального розвитку та її реалізація, має розбудовувати ся враховуючи принципи публічно-приватного партнерства. Цей процес відбувається на основі змін парадигматичних уявлень про базовість балансу економічної складової, яка безпосередньо впливає на соціальний розвиток суспільства та підвищення самостійності й економічної стійкості регіону, його фінансової безпеки, привабливості для інвесторів за економічними, соціо-культурними, іміджевими, інфраструктурними та іншими показниками.

3. Досліджено зарубіжний досвід реалізації механізму публічно-приватного партнерства на регіональному рівні та окреслено можливі перспективи його адаптації до реалій України. Встановлено, що проєкти ППП реалізовували та нині застосовують цей механізм задля економічного розвитку

та покращення інвестиційної привабливості регіону як країни, що належать до розвинутіших економік світу (США, в європейському просторі найактивніше – Великобританія, Іспанія, Німеччина, Франція, в азіатському просторі – КНР, Японія) так і країни, які ще розвиваються (Індія, Бангладеш, Шрі-Ланка). Нині у світі продовжується тенденція щодо активного використання механізмів ППП. Залучені інвестиції дозволяють реалізовувати регіональні проєкти у сферах дорожньої інфраструктури, електроенергетики, житлово-комунальних, водопостачання, інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Тобто, тих проєктів, на фінансування яких в окремого регіону не вистачило б коштів, а національний бюджет не має на них ресурсів. Основними джерелами інвестування зазначених проєктів ППП є у сукупності кошти державних/регіональних бюджетів, кошти представників приватного бізнесу, запозичення з різних джерел, інвестиції міжнародних фінансових організацій.

Визначені основні переваги розвитку проєктів ППП з точки зору міжнародної практики, якими вважаються: вивчення ППП як способу впровадження інновацій і технологій у приватному секторі з метою надання державних послуг населенню; стимулювання суб'єктів господарювання приватного сектора виконувати проєкти в межах бюджету й із дотриманням встановлених строків виконання; підвищення бюджетної визначеності процесів розвитку регіонів завдяки моніторингу та фіксації наявних і майбутніх витрат на проєкти тощо.

4. Досліджено стан реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні в сучасних умовах. Встановлено, що на неї суттєво впливають такі тенденції: реформа децентралізації; погіршення загального інвестиційного клімату в країні через війну; організаційно-правові зміни пов'язані із пришвидшенням євроінтеграційних процесів у зв'язку із початком перемовин щодо вступу в форматі Україна-ЄС; загальна цифровізація країни та активний розвиток інновацій як галузі економіки, що найменше страждає через війну; стимулювання з боку держави до секторальних та регіональних ініціатив у

пошуку інвестицій тощо. Все це інтенсифікує інтерес до публічно-приватного партнерства з боку суспільства, місцевих органів влади та має переконати іноземних партнерів щодо можливостей вкладати гроші у проекти ППП в Україні.

Незважаючи на наявні позитивні зрушення, все ж існують і виклики, такі як корупція, бюрократичні перепони, нормативна неврегульованість, політична нестабільність, постійні загрози руйнувань, війна, нерівномірний економічний розвиток регіонів тощо. Все це впливає на ефективність регіональної влади та здатність до ефективного співробітництва.

Досліджуючи питання механізмів державного регулювання ППП, підкреслимо, що науковці, дотримуються різних точок зору щодо визначення та складових базових категорій таких як «регіональна інвестиційна політика», «інвестиція», «державно- чи публічно-приватне партнерство» тощо. Тому важливими є визначення законодавства, оскільки вони, переважно не мають двояких трактувань. Нами було проаналізовано визначення ключових дефініцій в національному законодавстві та в міжнародних актах, підписаних в межах процесів інтеграції до ЄС.

Українське законодавство йде шляхом удосконалення термінології. Але, на жаль, в Україні поки що відсутнє нормативне визначення термінів «регіональна інвестиційна політика» чи «інвестиційна політика» як така. Тому, у роботі доводиться спиратися на споріднені за змістом дефініції як-то інвестиційна діяльність, інвестиційна політика фонду, інвестиційна політика інституційного інвестора. Не дивлячись на широке обговорення в науці та вживаність в міжнародному правовому полі, термін публічно-приватне партнерство в Україні законодавчо поки що не закріплений.

5. На основі аналізу теоретичного та аналітичного матеріалу запропоновано можливі шляхи удосконалення розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах війни. Встановлено, що проекти ППП довели свою життєздатність в

Україні, незважаючи на складні умови. Для прискорення розвитку проектів ППП в Україні необхідні подальші вдосконалення, зокрема, шляхом розробки та впровадження більш чіткої інституційної та нормативної бази, стратегій і проектів ППП. Розробка проектів ППП вимагає врахування стратегії розвитку регіону, галузі та ролі суб'єктів приватного бізнесу в розвитку території. Подальший успішний розвиток проектів ППП та залучення з їх допомогою інвестицій до регіону залежить від вдосконалення правових, адміністративних та економічних механізмів, створення різноманітних інструментів фінансування, забезпеченості функціонування бізнесу від утисків та корупції, становлення інституцій органів влади, а також від підтримки та задоволеності населення, доброчесності ведення бізнесу.

Наголошено, що війна підвищила ризики та змінила вектори проектів ППП в Україні. Для покращення регіональної інвестиційної політики за допомогою ППП необхідно посилювати ефективність регулювання процесів розвитку ППП на національному рівні (в контексті створення загальних процедур залучення інвестицій та гарантування їх цілісності), забезпечувати їх підтримку, гарантувати виконання угод ППП регіональними органами влади. Це має забезпечуватися шляхом: дотримання стратегічних орієнтирів, розроблених у процесі планування та прогнозування проектів ППП; впровадження принципів «доброго врядування» в реалізації регіональної інвестиційної політики та застосування в ній механізмів ППП; реалізації регіонального потенціалу, залучення місцевого бізнесу до проектів ППП, які зацікавлені не тільки в отриманні певного прибутку, але й у розбудові регіону; продовження децентралізації, що розширить межі для різних механізмів формування та реалізації регіональної інвестиційної політики, зокрема і засобами ППП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андронов В.Є. Публічно-приватне партнерство як механізм становлення публічної влади в умовах змін. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ. Випуск 25. 2021.С. 13-17. URL: <http://pag-journal.iei.od.ua/25-2021>
2. Армашова В. О. Основи стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад. Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 13–14 груд. 2018 р.). Миколаїв : МНАУ. С. 19–22.
3. Богма О.С. Державне регулювання в забезпеченні бюджетної безпеки країни: характеристика вихідних положень. Причорноморські економічні студії. Одеса: 2017. Випуск – 14. С. 34-37.
4. Боровік Л.В. Особливості інвестиційної політики у сільському господарстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Ужгород: 2017. Вип. 15. Ч-1. С. 46-49.
5. Боровік Л.В. Регіональна інвестиційна політика розвитку сільського господарства України – Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка». - ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет». Херсон. 2019. - Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2019.422с.
6. Боровік Л.В.; Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Ужгород: 2019. Вип. 26. Ч-1. С. 24-28.
7. Брайловський І. А. Стратегія забезпечення розвитку державно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Чернігів, 2018. 40 с.

8. Булавинець В. М., Сидор І. П. Роль державно-приватного партнерства у розвитку сучасної місцевої інфраструктури. Ефективна економіка : електрон. журн. 2016. № 11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_21

9. Буркинський Б. В., Лайко О. І. Сучасні напрямки регіональної інвестиційної політики. Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України, 2014, Вип. 3(107)

[http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_029_BurkinskyBV,LaykoOI.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_029_BurkinskyBV,LaykoOI.pdf)

10. Виноградова, Н. В. (2022). МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РЕГІОНАХ. *Публічне урядування*, (2 (30), 16-22. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2\(30\)-2](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-2)

11. Вознюк М. А. Формування регіональної інвестиційної політики у сфері енергозбереження (методологія та методи реалізації) : дис.. на здобуття наукового ступеня доктора екон. наук за спеціальністю 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / М. А. Вознюк. – Львів, 2016. – 441 с.

12. Гонта О. І., Косач І. А. Особливості формування інтеграційних підприємницьких агропромислових структур в контексті відносин державноприватного партнерства. *Науковий вісник Полісся : наук. екон. журн. / Черніг. нац. технол. ун-т. Чернігів : ЧНТУ*, 2017. № 1 (1). С. 25–29.

13. Григорська О. С. Методичні підходи до оцінки фінансової ефективності державно-приватного партнерства. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. № 3(30). С. 118–124.

14. Данилишин Б. (2014) Державно-приватне партнерство: стратегічна форма взаємодії влади і бізнесу. *Збірник наукових праць економічного інституту Мінекономрозвитку України*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/derzhavnoprivatne-partnerstvo-yak-forma-institutnyunalnoyivzaemodiyi-organiv-vladi-z-biznesom/viewer>

15. Дергачова В. В., Кузнєцова К. О. Державно-приватне партнерство як інституціональний інструмент інвестування економіки країни. Бізнес Інформ. 2018. № 1. С. 111–116.

16. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів, за підтримки Європейського Союзу та його держав-членів Данії, Естонії, Німеччини, Польщі та Швеції. 2017. 106 с. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf

17. Дубок І. П. Державно-приватне партнерство як механізм формування та реалізації культурної політики в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02. Київ, 2017. 20 с.

18. Єрмолаєв А., Романова В., Ємець В. Українська перспектива та міжнародний досвід розвитку комунальної економіки. Аналітичні матеріали. Інститут стратегічних досліджень. Київ. 2018. 35 с. URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/819/file/PPP%20ukr%202018.pdf>.

19. Заключний акт двадцятої сесії Гаазької конференції з міжнародного приватного права (Уривок). Гаазька конференція з МПП, Бельгія, Іспанія, Італія, Люксембург, Норвегія, Нідерланди, Великобританія, Німеччина, Португалія, Фінляндія, Франція, Швеція, Швейцарія, Японія, Австрія; Акт, Витяг, Міжнародний документ від 30.06.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

20. Законодавство України. Нормативні акти. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

21. Захаріна О.В., Сімоненко Л.І, Сайкевіч М.І. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку інфраструктури регіону. Державне управління: Удосконалення та розвиток. 2018. В.№2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/32.pdf

22. Захаров А. Роль механізмів державно-приватного партнерства у вирішенні економічних і соціальних проблем. URL: http://www.mirec.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=177.

23. Інвестиційна політика держави. (n.d.) 12, 2023, від xn----dtbjmwegiok9b3mho.xn--j1amh

24. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків України. Національний банк; Інструкція, Схема від 30.12.1997 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. Національний банк; Інструкція від 21.11.1997 № 388. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

26. Інформація Національного банку України щодо оцінки обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010р.-2022р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_round_triping_ICL-DFS_pr.pdf?v=4

27. Карпа М. Місце та роль державно-приватного партнерства у виконанні функцій публічної служби. Вісник НАДУ при Президентові України. Серія «Державне управління». 2017. № 2. С. 95–103.

28. Козар Ю.. Державно-приватне партнерство у реалізації економічного та соціально-культурного розвитку територіальних громад. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 3. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-148-154

29. Козаченко Ю.П. Впровадження механізму публічно-приватного партнерства з метою покращення інфраструктури регіону в умовах децентралізації управління. Право та державне управління. Випуск 2 (36), 2019. С 197-203. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_1/32.pdf

30. Конвенція про міждержавний лізинг. СНД; Конвенція, Міжнародний документ від 25.11.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

31. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року (укр/рос) ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 05.06.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

32. Концесія як форма державно-приватного партнерства: сутність, переваги і недоліки застосування [Електронний ресурс] / Д.В. Попович // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 1 (17). – С. 49-53. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>

33. Кравець І.В. Державне управління суспільним розвитком через механізм публічно-приватного партнерства: Збірник наукових праць “Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій: перспективи публічно-приватного партнерства”. С. 166–172. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/8379/1/IEVUSTPPPP_2017_Ch_1_166172.pdf.

34. Круглов В. В. Державно-приватне партнерство в секторі охорони здоров'я. Публічне управління і адміністрування в Україні : наук. журн. / Причономор. НДІ економіки та інновацій. Одеса, 2018. Вип. 3. С. 61–64.

35. Круглов В. В. Державно-приватне партнерство в системі електронного урядування. Публічне управління XXI століття: традиції та інновації : зб. тез XVII Міжнар. наук. конгресу, 27 квіт. 2017 р. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2017. С. 403–406.

36. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні. – Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 «Механізми державного управління». – Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Харків, 2020. 479с. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/kbuara/filesforpages/science/kvv_dis_20202606.pdf

37. Круглов В. В. Регіональний аспект державно-приватного партнерства на основі кластерного підходу в процесі децентралізації владних

повноважень в Україні. Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2016. Вип. 4 (55). С. 81–86.

38. Ліба Н.С. Реалізація державно-приватного партнерства у системі регіональної промислової політики. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2017. Вип. 2. С. 126–132. URL: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2018/01/2-8-2-2017-19.pdf>.

39. Львовчкін М.О. Соціально-економічна специфіка публічно-приватного партнерства в сфері державної інфраструктури. Економіка та держава. Київ, 2018. 3. С. 118–122.

40. Любімов В.І. Особливості державного регулювання іноземних інвестицій: Закордонний досвід. Економічний простір. Київ: 2009. №21. С.65-71.

41. Майстренко К.М. Ефективність впровадження інноваційних механізмів державного управління під час управління змінами. Innovations and prospects of world science. International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2021. Pp. 21–27.

42. Майстренко К.М. Управління проектами та програмами у сфері публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 16. С. 93–96. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.16.93.

43. Міністерство економіки України. Офіційний веб-ресурс. URL: <http://me.gov.ua>

44. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: антикризові інструменти у воєнний і післявоєнний період. Посібник, розроблено в межах реалізації проекту «Формування програм місцевого економічного розвитку через інтеграцію переміщених підприємств і ВПО в економічне життя місцевих громад». Львів 2022. 75с. https://decentralization.gov.ua/library?year=&library_category=&library_source=&library_theme=&library_type=&library_name=

45. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

46. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" (Форми N 1-дс, 2-дс, 3-дс, 4-дс). Мінфін України; Наказ, Положення, Стандарт, Форма, Звіт від 24.12.2010 № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

47. Ніфатова О. М., Шкода М. С. Активізація політики інноваційного розвитку через утворення інноваційних кластерів як форми державно-приватного партнерства. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки. 2017. № 6. С. 110–120.

48. Партнерство для відновлення та розвитку. Офіційний портал КМУ. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/>

49. Петрушка О. В. Державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я: фінансові та соціальні аспекти модернізації. Innovative solutions in modern science. 2018 Т. 4, № 23. С. 5–16.

50. Пілевич Д. С. Теоретичні аспекти формування інвестиційної політики в Україні / Д. С. Пілевич // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 50-57.

51. Пйонтко Н. Б. Державно-приватне партнерство в системі інструментів вирівнювання регіонального розвитку. Наукові праці НДФІ. 2018. Вип. 1. С. 43–58.

52. План відновлення України .URL: <https://recovery.gov.ua/>

53. Податковий кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

54. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів" (Форма N 3). Мінфін України; Положення від 31.03.1999 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

55. Постніков В.С. Особливості застосування державно-приватного партнерства як регулятора розвитку державно-приватного партнерства: Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 104–108.

56. Про державно-приватне партнерство. Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

57. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

58. Про загальні керівні принципи економічних політик держав-членів та Співтовариства : рекомендація Ради 2002/549/ЄС від 21.06.2002 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_967

59. Про засади державної регіональної політики Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

60. Про затвердження Змін та доповнень до Положення про здійснення компанією з управління активами професійної діяльності з управління активами ІСІ. Держкомісціннихпаперів; Рішення, Положення від 25.12.2003 № 567. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

61. Про затвердження Інструкції про порядок складання річного фінансового звіту в банках України. Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа від 03.12.2003 № 518. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

62. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. Постанова Національного банку України; Інструкція, Форма типового документа, Бланк звітності від 07.12.2004 № 598. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

63. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій Аген.запобіг.банкрутству; Наказ, Методика від 23.02.1998 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

64. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності". Мінфін України; Наказ, Положення, Форма, Звіт від 28.12.2009 № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

65. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Мінфін України; Наказ, Положення, Стандарт, Форма, Звіт, Перелік від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

66. Про затвердження Положення про особливості здійснення діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами). НКЦПФР; Рішення, Положення від 06.08.2013 № 1414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

67. Про затвердження Порядку затвердження та внесення змін до інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію. Нацком.енергетики, ком.послуг; Постанова, Порядок від 23.02.2017 № 224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

68. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

69. Про Порядок затвердження та коригування інвестиційної складової в тарифі на електричну енергію. НКРЕ; Постанова, Порядок від 18.07.2013 № 999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

70. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / Ю.С. Залознова, Н.В. Бутенко, І.П. Петрова // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2 (44). – С. 21-28. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/107691>

71. Рамкова конвенція ВООЗ із боротьби проти тютюну (укр/рос) ВООЗ; Конвенція, Міжнародний документ від 21.05.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

72. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату ООН; Конвенція, Міжнародний документ від 09.05.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

73. Реалізація проєктів державно-приватного партнерства в Україні. Практичний посібник. За ред. членів Наглядової ради Проєктного офісу SPILNO. Київ. 2017. с. 94. URL: <https://mtu.gov.ua/files/%>

74. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/1999 від 11 грудня 2018 року про управління Енергетичним Союзом і пом'якшення наслідків зміни клімату, про внесення змін до регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 663/2009 і (ЄС) № 715/2009, директив Європейського Парламенту і Ради 94/22/ЄС, 98/70/ЄС, 2009/31/ЄС, 2009/73/ЄС, 2010/31/ЄС, 2012/27/ЄС і 2013/30/ЄС, директив Ради 2009/119/ЄС і (ЄС) 2015/652 і про скасування Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 525/2013. Європейський Союз; Регламент, Міжнародний документ, Повідомлення, Інформація, Звіт від 11.12.2018 № 2018/1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.

75. Регламент Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17 червня 2014 року про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на застосування статей 107 та 108 Договору Європейський Союз; Регламент, Міжнародний документ, Інформація, Положення від 17.06.2014 № 651/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

76. Розмислов О. М. Сучасна інтерпретація механізму інвестиційної політики регіонів в умовах економічної кризи / О. М. Розмислов // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2 (36). – С. 80-84.

77. Савелко С. О. Формування державної політики інвестиційного розвитку регіону : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд.. наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 «Механізми державного управління» / С. О. Савелко. – К.: Академія муніципального управління Міністерства регіонального розвитку та будівництва України, 2010. – 22 с.

78. Система представництва інтересів соціальних груп в Україні: інституціалізація механізмів : аналіт. доп. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/sys_predstav-5cdc3.pdf.

79. Степан Кубів: Україні потрібна візія майбутнього з горизонтом до 2050 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/stepan-kubiv-ukrayini-potribnaviziya-majbutnogo-z-gorizontom-do-2050-roku>

80. Стратегія розвитку моделей регулювання державно-приватного партнерства | Х. Н. Набулсі | Ефективна економіка №9 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5616>

81. Сутність і принципи механізмів державного управління розвитком інвестиційного потенціалу регіонів | Е. Я. Вайсман | Державне управління: удосконалення та розвиток №11 2013. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=697>

82. Тейлор С. Регіональне економічне розвиток з урахуванням програмно-цільового підходу: досвід Західної Європи. Регіон: економіка та соціологія. М.: 2000. №1. С.3-36.

83. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Україна, Європейський Союз, Євратом, Бельгія, Болгарія, Чеська Республіка, Данія, Німеччина, Естонія, Ірландія, Греція, Іспанія, Франція, Хорватія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Угорщина, Мальта, Нідерланди, Австрія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія, Словаччина, Фінляндія, Швеція, Великобританія; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

84. Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. 15.04.1994 Додаток 1А до Угоди про заснування Світової організації торгівлі https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_006#Text

85. Угода про сприяння та взаємний захист інвестицій між Урядом України та Урядом Держави Катар. Угода Кабінету Міністрів України; Катар; Міжнародний документ від 20.03.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

86. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. Україна, Великобританія; Угода, Міжнародний документ, Умови, Заходи, Список, Принципи, Перелік, Застереження, Критерії, Правила, Кодекс, Протокол, Форма типового документа, Декларація від 08.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>

87. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npasearch>

88. Хоменко, І., Волинець, Л., Лисенко, Г. (2021). Особливості державно-приватного партнерства як механізм реалізації нової регіональної політики для функціонування та розвитку дорожнього господарства. Науковий вісник Полісся, 2 (21), с. 73–82.

89. Цивільний кодекс України. URL: https://uristua.net/кодекси/цивільний_кодекс_україни/

90. 5 Examples of Public-Private Partnerships in Implementation. MAY 18, 2023 PPP, P3, NONPROFITS, PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP, PARTNERS. URL: <https://www.nmbstrategies.com/blog/5-examples-of-public-private-partnerships-in-implementation>

91. Benchmarking Infrastructure Development (2020) URL: https://bpp.worldbank.org/?fbclid=IwAR1bumrLDy6oBxyB5FTI4OYYE0F78yiqxZRxmwxz3fgrBdXzY_GQb5UtqP4.

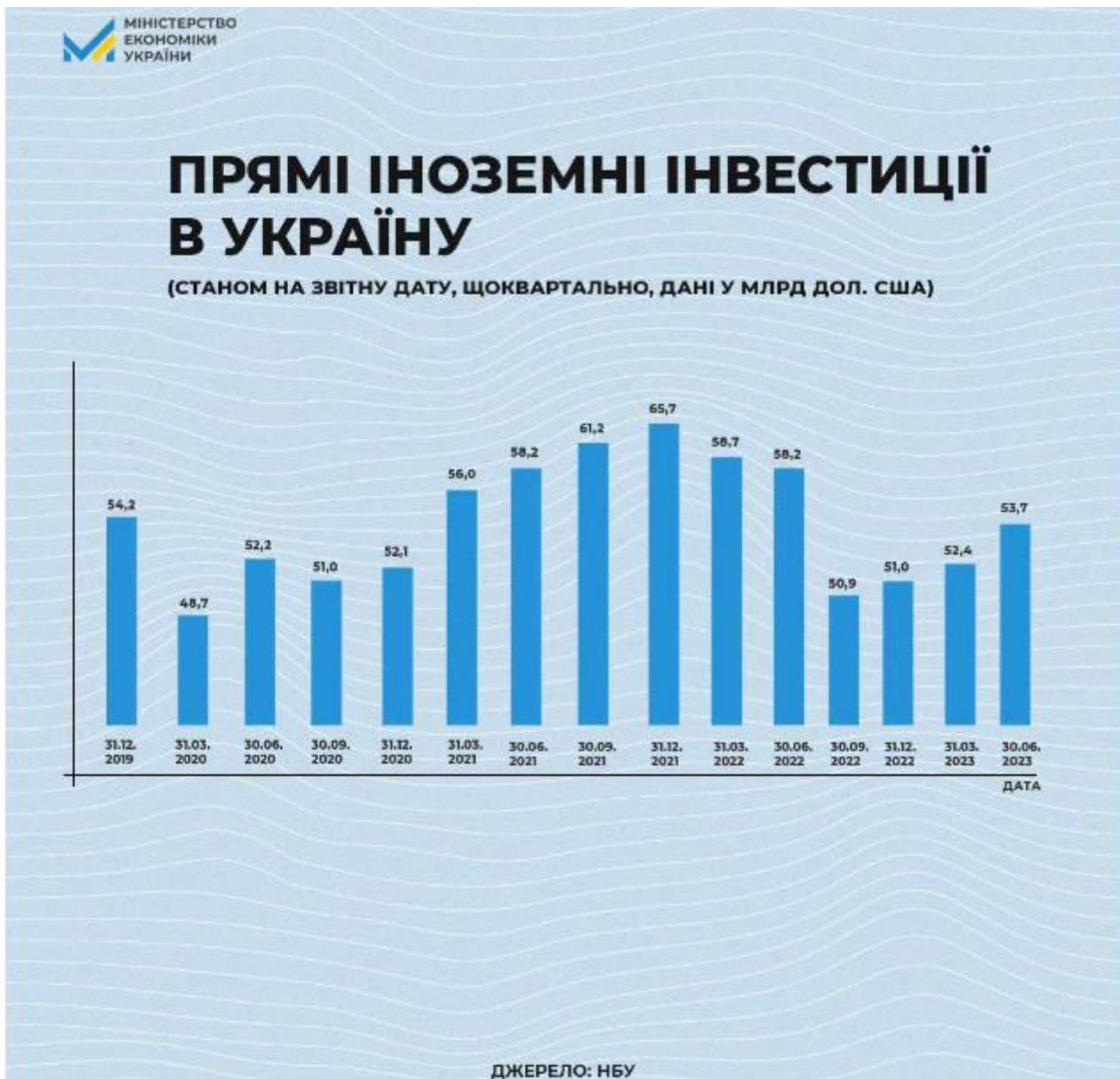
92. Congressional Research Service. "Public-Private Partnerships (P3s) in Transportation."

93. International Experiences. Public Private Partnership Approach <http://fincom.gov.lk/public-private-partnership-approach-theory-and-practice>

94. International Road Federation. "Public Private Partnerships in Highway Construction."
95. Private Infrastructure Advisory Facility. "Drawbacks of PPP."
96. Public Private Partnership Approach: Theory and Practice. <http://fincom.gov.lk/public-private-partnership-approach-theory-and-practice/>
97. Public-Private Partnership Knowledge Lab. "How PPPs Are Used: Sectors and Services."
98. Public-Private Partnerships (PPPs): Definition, How They Work, and Examples. <https://www.investopedia.com/terms/p/public-private-partnerships.asp>
99. Public-Private Partnerships: Quo Vadis, Ukraine? WWW.UKRAINIANLAWFIRMS.COM/ https://everlegal.ua/uploads/files/2_.pdf
100. The History of the P3 Market and What's Next. URL: <https://www.nmbstrategies.com/blog/the-history-of-the-p3-market-and-whats-next>
101. The World Bank. "Government Objectives: Benefits and Risks of PPPs."
102. Top 5 ways to Align Vision of a PPP. URL: <https://www.nmbstrategies.com/blog/top-5-ways-to-align-the-vision-of-a-public-private-partnership>

ДОДАТКИ

Додаток А.

[джерело 26]

Договори, укладені на умовах ДПП, які реалізуються станом на 01.01.2023

[джерело 87, <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>]

АНОТАЦІЯ

Гончаренко Є.Є. Публічно-приватне партнерство як механізм реалізації регіональної інвестиційної політики в Україні. – Кваліфікаційна магістерська робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна магістерська робота на здобуття ступеня вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування». – Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, 2023.

В роботі розкрито теоретичні засади дослідження публічно-приватного партнерства в регіональній інвестиційній політиці, досліджено зміст ключових понять, наголошено на визначені термінів державно-приватне партнерство та публічно-приватне партнерство, визначено умови та особливості застосування, їх спільні риси та відмінності. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення формування та реалізації регіональної інвестиційної політики, а також процесів публічно-приватного партнерства. Вивчено світовий досвід використання проєктів публічно-приватного партнерства як механізму залучення інвестицій до регіону, досліджено територіальний та галузевий аспект застосування цього механізму. Визначено умови, за яких імплементація зарубіжного досвіду здійснення проєктів публічно-приватного партнерства в Україні може бути успішним. Запропоновані можливі шляхи розвитку публічно-приватного партнерства як механізму реалізації регіональної інвестиційної політики України в умовах воєнної економіки, а також інструменти підвищення ефективності проєктів публічно-приватного партнерства на міжмуніципальному, регіональному, міжрегіональному та національному рівнях управління.

Ключові слова: механізми публічного управління, публічно-приватне партнерство, регіональна політика, регіональна інвестиційна політика, суспільна взаємодія, Україна, воєнний стан, органи влади, органи місцевого самоврядування, бізнес.

SUMMARY

Honcharenko E. Public-private partnership as a mechanism for implementing regional investment policy in Ukraine. – Qualifying master’s thesis on manuscript rights.

Qualifying master’s thesis for obtaining a degree of higher education of the second (master’s) level in the field of knowledge 28 “Public management and administration”, specialty 281 “Public management and administration”. – Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, 2023.

The paper reveals the theoretical foundations of public-private partnership research in regional investment policy, explores the content of key concepts, emphasizes the defined term “public-private partnership”, defines the conditions and features of application, their common features and differences. The normative and legal support for the formation and implementation of the regional investment policy, as well as the processes of public-private partnership, are analyzed. The world experience of using public-private partnership projects as a mechanism for attracting investments to the region has been studied, the territorial and branch aspect of the application of this mechanism has also been studied. The conditions under which the implementation of foreign experience in the implementation of public-private partnership projects in Ukraine can be successful have been determined. Possible ways of developing public-private partnership as a mechanism for implementing Ukraine’s regional investment policy in the conditions of a war economy, as well as tools for increasing the effectiveness of public-private partnership projects at the inter-municipal, regional, inter-regional and national levels of management are proposed.

Keywords: public management mechanisms, public-private partnership, regional policy, regional investment policy, public interaction, Ukraine, martial law, authorities, local self-government bodies, business.